

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta
Katedra obchodního práva

**EVROPSKÉ MEZINÁRODNÍ PRÁVO SOUKROMÉ –
DOMICIL A NAŘÍZENÍ BRUSEL I**

Diplomová práce

LUCIE ŘÁPKOVÁ

Vedoucí práce:

Prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc.

Praha, prosinec 2011

Evropské mezinárodní právo soukromé – Domicil a Nařízení Brusel I

Poděkování.....	1
Čestné prohlášení.....	2
1. Úvod.....	3
2. Evropské mezinárodní právo soukromé.....	4
2.1. Mezinárodní právo soukromé.....	4
2.1.1 Prameny Evropského mezinárodního práva soukromého.....	5
2.2 Evropské mezinárodní právo soukromé.....	6
2.2.1 Prameny evropského mezinárodního práva soukromého.....	6
3. Nařízení Brusel I.....	8
3.1 Nařízení Brusel I, Bruselská úmluva a úmluvy Luganské.....	8
3.1.1 Bruselská úmluva.....	9
3.1.2 Luganská úmluva.....	12
3.1.3 Luganská úmluva 2007.....	12
3.2 Nařízení Brusel I.....	13
3.2.1 Mezinárodní prvek.....	15
3.2.2 Působnost časová.....	15
3.2.3 Působnost územní.....	16
3.2.4 Působnost věcná.....	16
3.2.5 Působnost osobní.....	17
4. Určování soudní příslušnosti podle Nařízení Brusel I.....	18
4.1 Pojem příslušnost ve smyslu Nařízení Brusel I.....	18
4.2 Pravidla příslušnosti podle Nařízení Brusel I.....	20
4.2.1 Příslušnost výlučná.....	21
4.2.2 Příslušnost založená přistoupením na řízení.....	21
4.2.3 Příslušnost obligatorní.....	22
4.2.4 Příslušnost soudu zvoleného.....	22

4.2.5 Příslušnost daná na výběr.....	23
4.2.6 Příslušnost zbytková.....	24
4.2.7 Obecná příslušnost.....	24
5. Domicil a Nařízení Brusel I.....	26
5.1 Pojem domicil.....	26
5.2 Domicil jako základní určovatel příslušnosti ve smyslu Nařízení Brusel I...27	
5.2.1 Domicil žalovaného.....	29
5.2.2 Domicil žalobce.....	31
5.3 Definice domicilu.....	33
5.3.1 Domicil fyzické osoby.....	34
5.3.2 Domicil právnické osoby.....	35
5.3.3 Rezoluce Rady ministrů 72(1).....	36
5.4 Domicil v systému common law.....	38
5.4.1 Anglie a Wales.....	39
5.4.2 Spojené království, Irsko a Bruselská úmluva.....	40
5.5 Pojem domicil a Česká republika.....	42
5.5.1 Bydliště v judikatuře českých soudů.....	43
5.6 Domicil fyzické osoby ve vybraných evropských zemích.....	53
5.6.1 Belgické království.....	53
5.6.2 Bulharská republika.....	54
5.6.3 Estonská republika.....	54
5.6.4 Finská republika.....	54
5.6.5 Francouzská republika.....	55
5.6.6 Irsko.....	55
5.6.7 Italská republika.....	55
5.6.8 Království španělské.....	56
5.6.9 Kyperská republika.....	56
5.6.10 Lotyšská republika.....	56
5.6.11 Lucemburské velkovévodství.....	56
5.6.12 Republika Malta.....	57
5.6.13 Nizozemské království.....	57
5.6.14 Polská republika.....	57

5.6.15	Republika Rakousko.....	58
5.6.16	Slovinsko.....	58
5.6.17	Spojené království Velké Británie a Severního Irska.....	58
5.6.18	Spolková republika Německo.....	59
6.	Výhledy do budoucna.....	60
7.	Závěr.....	61
	Seznam použitých zkratk.....	67
	Použitá literatura a prameny.....	68
	Abstrakt.....	82
	Abstract.....	84
	Klíčová slova / Key Words.....	86

Poděkování

Děkuji paní prof. JUDr. Monice Pauknerové, CSc., vedoucí mé diplomové práce, za přívětivý přístup a cenné rady při zpracování této práce.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 15. prosince 2011

Lucie Řápková

1. ÚVOD

Pojem domicil je jednoznačně klíčovým pojmem Nařízení Brusel I. Zásadní význam má tento pojem pro jeho článek 2, který obsahuje směrnici pro určení obecné soudní příslušnosti. Nicméně s pojmem domicil se setkáváme i na mnoha dalších místech v rámci celého Nařízení Brusel I, a to jak v části o soudní příslušnosti, tak v části o uznávání a výkonu soudních rozhodnutí.

V oblasti evropského práva se termín domicil dostal do popředí s přijetím Bruselské úmluvy, která pro určení mezinárodní příslušnosti soudů vyloučila státní příslušnost jako hraničního určovatele a nahradila ji právě domicilem. Ani přes vysoký stupeň jeho důležitosti, nebyl ale tento pojem jednotně definován. Naopak, co se týče jeho vymezení, odkázáno bylo na národní právní řády tehdejších smluvních států.

S příchodem Nařízení Brusel I se situace změnila v případě domicilu právnických osob. Pro ten byla, až na výjimku, poskytnuta jednotná definice. Vymezení domicilu fyzických osob však bylo nadále ponecháno na právních řádech členských států Evropské unie. Je přirozené, že v různých právních řádech je tomuto pojmu přiřazován různý obsah. Pro některé členské státy a jejich právní řády byl dokonce tento pojem ve vztahu k určování soudní příslušnosti novotou. To platí i pro Českou republiku, kde byl jako jeho překlad pro českou jazykovou verzi Nařízení Brusel I zvolen pojem bydliště.

V souvislosti s plánovaným přepracováním Nařízení Brusel I se objevily návrhy na přijetí autonomní definice pojmu domicil, i pokud jde o fyzické osoby. Z posledního vývoje událostí je ale zřejmé, že se tak nakonec nestane.

Jak název této práce napovídá, pojem domicil, resp. bydliště je i jejím ústředním tématem. S ohledem na jednotnou definici domicilu právnických osob pro účely určování obecné soudní příslušnosti podle pravidel Nařízení Brusel I, je více pozornosti věnováno domicilu fyzických osob.

Po stručném úvodu do problematiky Nařízení Brusel I, z důvodu zaměření práce omezeném na část věnující se určování soudní příslušnosti, bude pojednáno o významu domicilu jakožto hraničního určovatele pro účely Nařízení Brusel I. Zmíněny budou rovněž základní odlišnosti tradičního chápání pojmu domicil v systému anglosaského práva (se stručným exkursem do teorie domicilu v Anglii a Walesu) ve srovnání se

zeměmi kontinentálního právního systému a Nařízením Brusel I. Následně se bude práce věnovat aplikaci konceptu domicilu, neboli bydliště, v českém právu a judikatuře Nejvyššího soudu. Ve stručnosti se práce dotkne i způsobu, jakým se s konceptem domicilu vypořádaly vybrané členské státy Evropské unie.

2. EVROPSKÉ MEZINÁRODNÍ PRÁVO SOUKROMÉ

2.1 Mezinárodní právo soukromé

Mezinárodní právo soukromé, v systému práva anglosaského nazývané „conflicts law“, je odvětví práva, jehož pravidla upravují soukromoprávní vztahy, ve kterých je obsažen tzv. mezinárodní prvek.¹ Podle *Kučery* lze zobecněním dospět k závěru, že v soukromoprávním vztahu je mezinárodní prvek² dán tehdy, jestliže existuje vztah k zahraničí u subjektu právního vztahu (například pokud jsou strany právního vztahu státními příslušníky různých států), u skutečnosti právně významné pro vznik a existenci právního vztahu (například pokud byl právní úkon učiněn v zahraničí), u předmětu právního vztahu (například pokud se převáděná nemovitost nachází na území cizího státu), a nebo konečně u právního vztahu, který právně souvisí nebo je právně závislý (akcesorický) na jiném právním vztahu, jestliže se tento základní (hlavní) právní vztah řídí cizím právem.³ *Pauknerová* dodává, že takový mezinárodní prvek nesmí být zanedbatelný.⁴

Každý soukromoprávní vztah fakticky spojený s více než jedním státem, a hlavně tedy s více než jedním právním řádem, s sebou nese otázku ohledně práva aplikovatelného na takový právní vztah.⁵ Ve většině případů vyústí taková situace v konflikt právních systémů všech tímto vztahem dotčených zemí. V takovém momentě přichází na řadu mezinárodní právo soukromé, podle jehož pravidel se určuje především

---

¹ *Kučera, Z. Mezinárodní právo soukromé. 7. opravené a doplněné vydání. Brno: Doplněk, 2009, s. 17. Srov. také Pauknerová, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 3.*

² Jako synonyma jsou rovněž používány pojmy „přeshraniční“, „cizí“ nebo „zahraniční“ prvek. Srov. tamtéž.

³ *Kučera, Z. Mezinárodní právo soukromé. 7. opravené a doplněné vydání. Brno: Doplněk, 2009, s. 18 (dále jen „Kučera, Z. Mezinárodní právo soukromé“).*

⁴ Srov. *Pauknerová, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 4 (dále jen „Pauknerová, M. Evropské mezinárodní právo soukromé“).*

⁵ Srov. *Bogdan, M. Concise Introduction to EU Private International Law. Groningen: Europa Law Publishing, 2006, s. 3 (dále jen „Bogdan, M. Concise Introduction“).*

rozhodné právo řídící daný soukromoprávní vztah s mezinárodním prvkem.⁶ Právní normy určující použitelný národní právní řád se proto všeobecně nazývají kolizní normy a konstituují jádro mezinárodního práva soukromého.⁷ Pokud mezi stranami takového vztahu vznikne spor a následně vyvstane potřeba určit soud nadaný pravomocí a příslušností k jeho projednání, použita budou pravidla mezinárodního civilního práva procesního. To je odvětví práva, jehož pravidla upravují civilní soudní řízení obsahující mezinárodní prvek. Pojem „mezinárodní právo soukromé“ je někdy používán jako v širším smyslu zahrnující právě i mezinárodní civilní právo procesní,⁸ jindy se naopak k označení celé této právní oblasti používá termín „mezinárodní právo soukromé a procesní“.⁹

Mezinárodní právo soukromé (a procesní) je vnitrostátní právní disciplínou a každá země má svůj vlastní systém. Navzájem se tyto jednotlivé systémy liší, a to i mezi členskými státy Evropské unie. Výjimkou jsou samozřejmě ty oblasti práva členských států, které byly podrobeny harmonizaci či unifikaci.¹⁰

2.1.1 Prameny mezinárodního práva soukromého

Normy mezinárodního práva soukromého (a procesního) jsou k nalezení v pramenech práva evropského, v mezinárodních smlouvách a v pramenech práva vnitrostátního.

Jak již bylo výše řečeno, každá země má svůj systém mezinárodního práva soukromého. Těžištěm takového českého systému je zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním. Některé kolizní normy je ale možné nalézt i v jiných zákonech, z nichž lze jako příklad uvést zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.¹¹

O mezinárodních smlouvách a evropském právu, jako pramenech mezinárodního práva soukromého, bude blížeji pojednáno spolu s prameny Evropského mezinárodního práva soukromého.

---

⁶ *Pauknerová, M.* Evropské mezinárodní právo soukromé, s. 4.

⁷ Dalším typem norem mezinárodního práva soukromého jsou tzv. přímé hmotněprávní normy.

⁸ Srov. *Pauknerová, M.* Evropské mezinárodní právo soukromé, s. 10, či *Bogdan, M.* Concise Introduction, s. 3.

⁹ *Pauknerová, M.* Evropské mezinárodní právo soukromé, s. 10.

¹⁰ Srov. *Bogdan, M.* Concise Introduction, s. 4.

¹¹ Dále například zákon č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový, nebo též zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů.

2.2 Evropské mezinárodní právo soukromé

Evropské mezinárodní právo soukromé je pojem souhrnně označující předpisy evropského práva z oblasti justiční spolupráce v občanských věcech, s článkem 81 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále jen „SFEU“), jakožto právním základem.

Evropská unie a její předchůdci vytvořili postupně během několika posledních desetiletí režim mezinárodního práva soukromého, který podle *Drummondse* pokrývá tři různé okruhy, přesněji pak určení práva rozhodného pro určitý soukromoprávní vztah s mezinárodním prvkem, určení příslušnosti civilních soudů a uznávání a výkon cizích soudních rozhodnutí.¹² Podle *Pauknerové* lze vedle těchto tří okruhů dále nalézt ještě čtvrtou skupinu norem upravujících civilní řízení s mezinárodním prvkem ve zvláštních případech, mezi něž patří například nařízení o evropském platebním rozkazu.¹³

Toto odvětví evropského práva tedy upravuje soukromoprávní vztahy s mezinárodním prvkem, které vznikají v rámci Evropské unie, a které jsou regulovány jednotnou evropskou úpravou.¹⁴ Počet evropských nástrojů zahrnujících mezinárodní právo soukromé pokrývá v současnosti zásadní část mezinárodního práva soukromého a procesního jako takového.¹⁵

2.2.1 Prameny Evropského mezinárodního práva soukromého

Právo Evropské unie lze obecně rozdělit na právo primární a sekundární. Součástí evropského právního řádu jsou ale i mezinárodní smlouvy.

Primární právo Evropské unie není přímým pramenem Evropského mezinárodního práva soukromého. Tato skutečnost nicméně nevylučuje jistou jeho relevanci pro toto odvětví evropského práva, zejména pokud se jedná o Smlouvu o fungování Evropské unie. Zprostředkovatelem jejího významu pro Evropské

---

¹² *Drummonds, H. H.* Cross-Border Employment Contracts, Choice of Law, Choice of Forum, and the Enforcement of Cross-Border Judgments in the European Union. Lewis & Clark Law School, Legal Research Paper Series; Paper No. 2010 – 20, s. 5. Zdroj: <http://ssrn.com/abstract=1636005>.

¹³ *Pauknerová, M.* Evropské mezinárodní právo soukromé, s. 11.

¹⁴ Srov. tamtéž, s. 15.

¹⁵ *Czepelek, M.* In *Campuzano Díaz, B., Czepelek, M., Rodríguez Benot, A. and Rodríguez Vázquez, Á. (eds.)* Latest Developments in EU Private International Law. Zdroj: centro.us.es/cde/justicia_civil_2011/mod_004.html.

mezinárodní právo soukromé je především výše zmíněný článek 81 SFEU, který pod názvem „Justiční spolupráce v občanských věcech“ tvoří samostatnou třetí kapitolu páté hlavy SFEU, nazvané „Prostor svobody, bezpečnosti a práva“. Přispívají ale i různé principy, které lze z této smlouvy odvodit. Převážně je jako takový princip uváděn zákaz diskriminace zakotvený v čl. 18 SFEU a dále principy odvozené ze základních svobod.¹⁶

Standardním nástrojem pro úpravu mezinárodního práva soukromého a procesního jako takového jsou již tradičně mnohostranné a dvoustranné mezinárodní smlouvy. Dne 3. dubna 2007 se i Evropská unie stala členem Haagské konference mezinárodního práva soukromého.¹⁷ Následkem této události je skutečnost, že mezinárodní smlouvy přijaté v rámci této Konference zavazují vedle jednotlivých suverénních členských států rovněž Evropskou unii jako celek a tvoří součást unijního právního řádu. Soudní dvůr Evropské unie tak rovněž získal pravomoc vykládat tyto mezinárodní smlouvy.¹⁸ V hierarchii evropského práva okupují mezinárodní smlouvy pozici přesně uprostřed, mezi prameny práva primárního a prameny práva sekundárního.

Česká republika je stranou zejména dvoustranných smluv o právní pomoci¹⁹ a mnohostranných smluv, které vznikly v rámci Haagské konference mezinárodního práva soukromého. Významné jsou ale i mezinárodní smlouvy přijímané v rámci jiných institucí (např. Rada Evropy či OSN). Ustanovení mezinárodních smluv pak mají aplikační přednost před českým vnitrostátním právem.²⁰

Dominantním pramenem Evropského mezinárodního práva soukromého je

---

¹⁶ Srov. *Pauknerová, M.* Evropské mezinárodní právo soukromé, s. 38.

¹⁷ Haagská konference mezinárodního práva soukromého, vzniklá roku 1893, je nejvýznamnější mezinárodní organizací co se mezinárodního práva soukromého a procesního týče. Od doby založení je jejím cílem harmonizace právních norem právě z oblasti mezinárodního práva soukromého a procesního. Pozn. EU (jako regionální organizace ekonomické integrace) je členem i dalších mezinárodních organizací, jako např. Mezinárodní organizace pro civilní letectví, viz *Pauknerová, M.* Evropské mezinárodní právo soukromé, s. 50.

¹⁸ *Pauknerová, M.* Evropské mezinárodní právo soukromé, s. 48.

¹⁹ Např. Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Polskou lidovou republikou o právní pomoci a úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných, pracovních a trestních ze dne 3. dubna 1984, uveřejněná pod č. 42/1989 Sb.

²⁰ Srov. čl. 10 z. č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky a § 2 z. č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním.

sekundární právo Evropské unie, z něho pak převážně nařízení²¹ a v menší míře směrnice.²² Výjimečně lze najít pramen Evropského mezinárodního práva soukromého i mezi právními akty Unie, které mají formu rozhodnutí.²³ Pokud se jedná o doporučení a stanoviska, těm lze pro Evropské mezinárodní právo soukromé přisoudit určitý význam z hlediska interpretace, při níž mohou posloužit jako užitečné vodítko.²⁴

3. NAŘÍZENÍ BRUSEL I

3.1 Nařízení Brusel I, Bruselská úmluva a úmluvy Luganské

Nařízení Rady (ES) č. 44/2001, o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních (tzv. Nařízení Brusel I) je bezesporu opěrným systémem Evropského mezinárodního práva procesního.²⁵ Ve srovnání s ostatními nástroji Evropského mezinárodního práva soukromého, pokrývá obsah Nařízení Brusel I nejdůležitější otázky civilněprávních sporů, kterými jsou určování soudní příslušnosti a uznávání a výkon soudních rozhodnutí. Jelikož do jeho věcné působnosti spadá velký okruh obchodní a občanskoprávní materie, dá se rozsah Nařízení Brusel I zhodnotit jako velmi široký, ne-li nejširší. Více než sto rozsudků Soudního dvora Evropské unie, spolu s přibližně kolem tisíce rozhodnutí národních soudů, vztahujících se k tomuto Nařízení napovídá zároveň tomu, že Nařízení Brusel I je s velkou pravděpodobností nejpoužívanějším procesním opatřením Evropského mezinárodního práva soukromého. Evropský hospodářský a sociální výbor označil toto Nařízení za zatím nejdůležitější část legislativy, pokud jde o spolupráci v otázkách

---

²¹ Jako příklad lze uvést nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, tzv. Řím I, nebo nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení.

²² Např. Směrnice Rady 2003/8/ES ze dne 27. ledna 2003 o zlepšení přístupu ke spravedlnosti v přeshraničních sporech stanovením minimálních společných pravidel pro právní pomoc v těchto sporech, která je v České republice provedená zákonem č. 629/2004 Sb., o zajištění právní pomoci v přeshraničních sporech v rámci Evropské unie.

²³ Příkladem je rozhodnutí Rady č. 2001/470/ES, o vytvoření Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci, viz *Pauknerová, M.* Evropské mezinárodní právo soukromé, s. 43.

²⁴ Srov. Tamtéž.

²⁵ *P. Simon in Drápal, L., Bureš, J. a kol.* Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2867; *Magnus, U., Mankowski, P.* Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law. 1st edition. München: Sellier, 2007, s. 11.; *Stone, P.* EU Private International Law. Harmonization of Laws. 2nd edition. Gheltenham: Edward Elgar Publishing, 2010, s. 6.

civilního soudnictví.²⁶ Předního postavení mezi nástroji Evropského mezinárodního práva soukromého se Nařízení Brusel I dostalo nejen díky jeho významu pro obchodní a právní praxi v Evropské unii, ale i díky dědictví, které mu zanechala Bruselská úmluva,²⁷ jakožto jeho předchůdkyně. Skutečnost, že Nařízení Brusel I je téměř identického znění²⁸ jako Bruselská úmluva s sebou nese mnohé výhody.²⁹ Je zde tak k dispozici celkem obsáhlá sbírka judikátů Soudního dvora Evropské unie, jehož středem pozornosti a předmětem uniformního výkladu se Bruselská úmluva stala nesčetněkrát. Dále se nabízí i některé zprávy vydané v souvislosti s uzavřením a přepracováním Bruselské úmluvy, které tvoří významnou pomůcku při jejím výkladu.³⁰ Z výše zmíněného, jakož i z odstavce 19 Preambule³¹ a článku 68 Nařízení Brusel I, je zřejmá relevance Bruselské úmluvy nejen pro Nařízení Brusel I, ale i pro celé Evropské mezinárodní právo soukromé, pročť si tato úmluva zaslouží alespoň krátké pojednání.

3.1.1 Bruselská úmluva

Každý globální trh, zvláště trh vnitřní si ke svému řádnému fungování žádá nejen funkční, předvídatelné právo umožňující stranám právního vztahu předvědět alespoň přibližně soud, na který se bude možno v případě sporu obrátit, ale i institut podmiňující mezinárodní obchod jako takový, a sice uznávání a výkon rozhodnutí

---

²⁶ *Dickinson, A.* The Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters (Recast) („Brussels I bis“ Regulation). Legal Studies Research Paper, No. 11/58, Sydney Law School, s. 3. Zdroj: <http://ssrn.com/abstract=1930712>.

²⁷ Bruselská úmluva o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech ve znění úmluv o přistoupení nových členských států k této úmluvě ze dne 27. září 1968, platná od 1. února 1973.

²⁸ Veškeré změny jsou prakticky výsledkem zkušeností a poznatků plynoucích z aplikace Bruselské úmluvy, ať už Soudním dvorem Evropské Unie nebo národními soudy členských států (viz *Pauknerová, M.*: Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008). Nařízení Brusel I nahradilo a aktualizovalo Bruselskou úmluvu, zejména s ohledem na skutečnost, že je nutné vzít v úvahu nové formy obchodu, které neexistovali v roce 1968 (viz Proposal for a Council Regulation (EC) on Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Explanatory Memorandum of the European Commission. COM(1999) 348 final, s. 4).

²⁹ K aplikovatelnosti interpretace Bruselské úmluvy na Nařízení Brusel I srov. například rozsudek SDEU č. C-189/08 ve věci *Zuid Chemie v. Philippo's Mineralenfabriek NV/SA*, ze dne 16. července 2009, zejména bod 18.

³⁰ Např. Jenardova zpráva; Úř. věst. C 59, 1979, I (dále jen „Jenard Report“); viz *Pauknerová, M.* : Evropské mezinárodní právo soukromé. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 126.

³¹ Bod (19) Preambule k Nařízení Brusel I: Musí být zajištěna návaznost mezi Bruselskou úmluvou a tímto nařízením a musí být za tímto účelem stanovena přechodná ustanovení. Stejná potřeba návaznosti platí, pokud jde o výklad Bruselské úmluvy Soudním dvorem Evropských společenství, a protokol z roku 1971 by měl zůstat použitelný i pro věci, které jsou již projednávány ke dni vstupu tohoto nařízení v platnost.

vydaného v případném sporu s mezinárodním prvkem. Případná výhra ve sporu tohoto druhu je totiž irelevantní, nenásleduje-li ji možnost takové vítězné rozhodnutí vykonat v tom státě, ve kterém se nachází exekuvatelná aktiva osoby v soudním sporu poražené. Podle *Briggse* není dokončení jednotného trhu myslitelné bez takového přístupu k civilní mezinárodní příslušnosti soudů, k volbě práva a k uznávání rozsudků, který stranám právního vztahu umožní plánovat v předstihu a vědět, že jejich smlouva je spolehlivá. Hlavním odůvodněním společných pravidel pro určování soudní příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí je tedy podle *Briggse* poskytnutí jasnosti a jistoty.³² Jedním z tradičních projevů suverenity jednotlivých států je však jejich neochota přiznávat aktům (zejména pak soudním) cizích států takové účinky, jakými oplývají jim korespondující akty vnitrostátní. Není tak samozřejmostí, že rozsudek vydaný v jednom státě bude možné vykonat ve státě jiném, obzvláště proti občanu tohoto jiného státu. Plně si vědomy tohoto faktu, propůjčovaly již v minulosti státy cizím rozhodnutím účinky rozhodnutí vlastních, většinou ovšem za splnění určitých předpokladů. Předstupněm takové praxe je zpravidla uzavření dvou nebo vícestranné mezinárodní smlouvy, někdy však postačí pouhá faktická vzájemnost při uznávání vlastních rozhodnutí v cizím státě.

Když v roce 1957 Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko a Německo zakládaly Evropské hospodářské společenství, dokument za tímto účelem podepsaný, tzv. Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství,³³ žádné kompetence v oblasti sjednocení předpisů o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech nestanovila. Teprve dne 27. září 1968 uzavřely tehdejší zakládající státy v Bruselu mnohostrannou mezinárodní úmluvu. Bruselská úmluva o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech,³⁴ tzv. Bruselská úmluva, byla jedním z těch instrumentů, které dříve tvořily tzv. terciární právo Evropských společenství³⁵ složené z mezinárodních smluv uzavíraných uvnitř tehdejšího Evropského společenství mezi jeho členskými státy. Za svůj právní základ pojala Bruselská úmluva tehdejší článek 220 Smlouvy o založení Evropského

---

³² *Briggs, A. Agreements on Jurisdiction and Choice of Law. Oxford: Oxford University Press: 2008, s. 147.*

³³ Tzv. Římské smlouvy z 25. března 1957 o založení EHS a EUROATOMU.

³⁴ Ve znění úmluv o přistoupení nových členských států k této úmluvě. Viz pozn. č. 27.

³⁵ Od vstupu Lisabonské smlouvy v platnost tato sféra evropského práva prakticky zanikla.

hospodářského společenství,³⁶ zavazující tehdejší členské státy EHS k vedení vzájemných jednání zaměřených mimo jiné i na zjednodušení formalit pro vzájemné uznávání a vzájemný výkon soudních rozhodnutí. I když měla Bruselská úmluva podobu mezinárodní smlouvy, otevřená k přistoupení byla pouze členským státům tehdejšího Evropského společenství. Na druhé straně ale pokaždé, když docházelo k jeho rozšíření o nové členy, došlo zároveň k uzpůsobení této úmluvy a nově přistupující státy musely vždy akceptovat a ratifikovat rovněž Bruselskou úmluvu, jakožto součást tehdejšího *acquis communautaire*.³⁷ Novými signatáři Bruselské úmluvy³⁸ se tak v roce 1978 staly Dánsko, Spojené království Velké Británie a Severního Irska a Irsko, v roce 1982 Řecko, v roce 1989 Španělsko spolu s Portugalskem a v roce 1996 Finsko, Rakousko a Švédsko. Při dalších dvou kolech rozšiřování tehdy ještě Evropských společenství v letech 2004 a 2007 se však už tato praxe neuplatnila, neboť již bylo plně účinné Nařízení Brusel I, které přímo zavazovalo členské státy a povinoval ty nově přistupující zároveň k přistoupení k Bruselské úmluvě se již nejevilo jako nutné.

Během více než třicetileté aplikace byla prokázána nezměrná a nesrovnatelná hodnota Bruselské úmluvy, která dokázala splnit důležitý úkol, a sice překonání teritoriální omezenosti, pokud jde o určování příslušnosti mezinárodních soudů a účinků jejich rozhodnutí. Výrazná byla zejména dvě specifika odlišná od dosavadní praxe existující v tehdejších národních úpravách. Za první takové specifikum je považována inkorporace principu presumpce správnosti a nezávadnosti cizích rozhodnutí, odrážející snahu o pojetí tohoto principu jako východiska při uznávání a výkonu cizích rozhodnutí, výsledkem čehož je následná možnost stanovit minimum podmínek pro jejich uznávání a výkon, které se provádí na základě konkrétního návrhu. Druhým specifikem je upuštění od kritéria státní příslušnosti a jeho nahrazení kritériem domicilu³⁹ strany sporu, nachází-li se takový domicil na území společenství, při určování příslušnosti soudu.

---

³⁶ Později článek 293 Smlouvy o založení Evropského společenství, Lisabonskou smlouvou zrušený.

³⁷ *Acquis communautaire* je souhrnný název pro soustavu práva Evropské unie. Jde ve své podstatě o vše, čeho bylo na úrovni Evropské unie dosaženo.

³⁸ Pro doplnění uvádím, že 3. června 1971 byl mezi týmiž stranami sjednán k Bruselské úmluvě protokol o interpretaci Bruselské úmluvy, který vstoupil v platnost dne 1. září 1975 a státy nově přistupující k Bruselské úmluvě přistupovaly rovněž k němu. Viz *Rozehnalová, N., Týč, V.* Evropský justiční prostor v civilních otázkách. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 172.

³⁹ V české jazykové verzi byl jako ekvivalent pojmu „domicile“ zvolen pojem „bydliště“, k tomu srov. pozdější výklad k pojmu domicil, zejména podkapitolu 5.5.

Vzhledem k již výše zmíněné kontinuitě Nařízení Brusel I s Bruselskou úmluvou, není třeba o ní dále pojednávat a v rozsahu potřebném pro tuto práci lze odkázat na další text týkající se Nařízení Brusel I.

3.1.2 Luganská úmluva

Paralelou k Bruselské úmluvě je Luganská úmluva⁴⁰ uzavřená v roce 1988. Tato úmluva, upravující určování soudní příslušnosti a uznávání a výkon rozhodnutí mezi některými členskými státy Evropské unie a zbývajícimi členy Evropského sdružení volného obchodu,⁴¹ doplňovala Nařízení Brusel I.⁴² Spolu s Bruselskou úmluvou a Nařízením Brusel I vytvořila tzv. Brusel-Lugano režim, který je víceméně jednotným schématem pravidel pro mezinárodní civilní soudní spory v rámci Evropského hospodářského prostoru tvořeného Evropskou unií a zbývajícimi členy Evropského sdružení volného obchodu.⁴³

Luganská úmluva tedy rozšířila režim Bruselské úmluvy na některé nečlenské státy tehdejšího Evropského společenství. Jakožto paralela s Bruselskou úmluvou, lišila se ta Luganská od Nařízení Brusel I v podstatě v tom samém.

3.1.3 Luganská úmluva 2007

Jak již bylo výše uvedeno, i když byla Bruselská úmluva pojata jako základ Nařízení Brusel I, nevyhnulo se toto Nařízení několika málo, dobou vynucených, odchylkám. Tyto odchylky způsobily narušení paralely s Luganskou úmluvou a tak bylo připraveno její nové znění. Revidovaná verze neboli Luganská úmluva 2007 je kopií Nařízení Brusel I.⁴⁴ Co do soudní příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí bude tedy ve smluvních státech platit režim stejný, jako ten založený Nařízením Brusel I pro území Evropské unie, neboť cílem této revidované úmluvy je dosažení stejného

---

⁴⁰ Luganská úmluva o příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech ze dne 16. září 1988.

⁴¹ Těmi jsou dnes Island, Norsko a Švýcarsko.

⁴² Stone, P. EU Private International Law. Harmonization of Laws. 2nd edition. Gheltenham: Edward Elgar Publishing, 2010, s. 19.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ Pocar, F. Explanatory Report on the New Lugano Convention, 2007, s. 4.

Zdroj: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:319:0001:0056:EN:PDF>.

stupně cirkulace soudních rozhodnutí mezi členskými státy Evropské unie na straně jedné a Švýcarskem, Norskem a Islandem na straně druhé. Vstupem v platnost nahradila původní Luganskou úmluvu a za splnění jistých podmínek je jiným nečlenským státům umožněno přistoupení k ní. Podepsána byla dne 30. října 2007 tehdejšími Evropským společenstvím,⁴⁵ Dánskem, Islandem a Norskem a její účinnost byla vázána na ratifikaci jejími signatáři. Dne 1. ledna 2010 vstoupila v platnost mezi Evropskou unií, Dánskem a Norskem. Ode dne 1. ledna 2011 je v platnosti i pro Švýcarsko a ke dni 1. května 2011 konečně i pro Island. Úmluva byla uzavřena na dobu neurčitou a jistě není překvapením, že tvoří klíčovou část Evropského práva.⁴⁶

3.2 Nařízení Brusel I

Bruselská úmluva měla i stinnou stránku. Tou byla skutečnost, že šlo o mezinárodní smlouvu, k jejímuž teritoriálnímu rozšíření byla nutná ratifikace ze strany nově přistupujícího státu. Vhod tedy přišla Amsterodamská smlouva, jejímž prostřednictvím byla část kompetencí druhého a třetího pilíře (mezivládního charakteru), zahrnující v sobě otázky justice, přenesena do pilíře prvního – komunitárního (nadmárodního charakteru), v důsledku čehož již nebylo nadále nutné používat mezinárodní smlouvu jako nástroj pro úpravu otázek z oblasti justice. Naopak, mohlo dojít k použití některého z nástrojů komunitárních, v tomto případě konkrétně nařízení. Bruselská úmluva tak byla nahrazena Nařízením Brusel I, v zásadě se stejným obsahem.⁴⁷ Svým charakterem však patří Nařízení Brusel I mezi sekundární legislativu obecné povahy, zavazuje členy Evropské unie automaticky v celém svém rozsahu,⁴⁸ aniž by z jejich strany byla vyžadována nějaká další aktivita, a je přímo použitelné.⁴⁹ A co více, na základě principu aplikační přednosti má Nařízení Brusel I jako takové

---

⁴⁵ Srov. rozhodnutí Rady č. 2007/712/EC ze dne 15. října 2007 o podpisu Úmluvy o příslušnosti a uznávání a vykonatelnosti soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech jménem Evropského společenství a dále Stanovisko Soudního dvora č. 1/03, ze dne 7. února 2006, ve kterém se SDEU vyjádřil, že EU, resp. tehdejší ES, má výlučnou kompetenci k uzavření této Úmluvy. Tímto se tedy Luganská úmluva 2007 liší od Luganské úmluvy původní, která byla uzavřena jednotlivými členskými státy tehdejšího Evropského společenství.

⁴⁶ Zdroj: http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/judicial_cooperation_in_civil_matters/116029en.htm.

⁴⁷ Srov. poznámka č. 28.

⁴⁸ S výjimkou Dánska, k tomu srov. další výklad.

⁴⁹ Srov. čl. 288 SFEU.

přednost před ustanoveními vnitrostátních právních norem.⁵⁰

Cílem zaměřeným Nařízením Brusel I, a prostředkem k dosažení jednoho z cílů samotné Evropské unie, tedy udržování a rozvíjení prostoru svobody, bezpečnosti a práva, ve kterém je zajištěn volný pohyb osob, je zjednodušeně řečeno dosažení volného pohybu rozhodnutí v civilních a obchodních věcech mezi členskými státy, nesoucí s sebou posílení právní ochrany osob usazených na území Evropské unie. Dosažení tohoto cíle má být realizováno nejen sjednocením pravidel pro určování příslušnosti soudu, umožňujícím potencionálním žalobcům a žalovaným v rámci Evropské unie jednoduchou identifikaci soudu, na který se mohou obrátit se svou žalobou nebo u kterého mohou naopak být žalováni,⁵¹ což současně posiluje jejich právní jistotu,⁵² ale i minimalizací hrozby vydání vzájemně si odporujících rozhodnutí v různých členských státech, jakož i souběžných řízení a neposledně i zjednodušením a zefektivněním pravidel pro uznávání a výkon rozhodnutí.⁵³ Sjednocení pravidel mezinárodní příslušnosti tak rovněž poslouží jako prevence vzniku plurality soudů potencionálně příslušných k projednání a rozhodnutí jednoho sporu se stejným skutkovým i právním základem.⁵⁴ Předmětem úpravy Nařízení Brusel I, takzvaného dvojitého instrumentu,⁵⁵ jsou tedy dva problémové okruhy, a sice otázky příslušnosti soudu ve vymezených věcech a otázky uznávání a výkonu rozhodnutí v těchto věcech.

Nařízení Brusel I se skládá z preambule následované 76 články, rozříděnými do osmi kapitol. Kapitola druhá a třetí jsou postupně dále rozděleny do deseti a tří oddílů. K Nařízení Brusel I je rovněž připojeno 6 příloh. Vzhledem k zaměření práce bude bližší pozornost věnována pouze první a druhé kapitole, které se věnují působnosti Nařízení a pravidlům pro určování příslušnosti soudů. Z kapitoly páté se bude tato práce

---

⁵⁰ Srov. např. rozsudek SDEU ve věci C-6/64, *Flaminio Costa v. E.N.E.L.*, ze dne 15. července 1964.

⁵¹ Srov. např. rozsudek SDEU č. C-295/95, ve věci *Jackie Farrell v. James Long*, ze dne 20. března 1977, zejména bod 13 a dále č. C-334/00, ve věci *Fonderie Officine Meccaniche Tacconi SpA v. Heinrich Wagner Sinto Maschinenfabrik GmbH (HWS)*, ze dne 15. září 2002, zejména bod. 20.

⁵² *Simon, P.* in *Drápal, L., Bureš, J. a kol.* Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2867; rozsudek SDEU č. C-327/10 ve věci *Hypoteční banka v. Lindner*, ze dne 17. listopadu 2011, zejména bod 44, a rozsudek SDEU ve spojené věci č. C-509/09 a C-161/10, *eDate Advertising GmbH proti X a Olivier Martinez a Robert Martinez proti MGN Limited*, ze dne 25. října 2011, zejména bod 50.

⁵³ Srov. Preambule Nařízení Brusel I, zejména body (15), (16) a (17).

⁵⁴ *Simon, P.* in *Drápal, L., Bureš, J. a kol.* Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2867.

⁵⁵ Srov. *Pauknerová, M.* Evropské mezinárodní právo soukromé. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 132.

věnovat souvisejícím článkům 59 a 60. O kapitolách 3, 4, 6, 7 a 8, které jsou pro zaměření této práce irelevantní, nebude tedy blíže pojednáno a jen v případě potřeby bude některé jejich jednotlivé ustanovení prodiskutováno.

3.2.1 Mezinárodní prvek

Právním základem Nařízení je čl. 81 Smlouvy o fungování Evropské unie (ex 65 SES),⁵⁶ přesněji pak čl. 81 odst. 2 písm. a) SFEU. Tento článek jasně podmiňuje možnou aplikaci Nařízení Brusel I existencí mezinárodního prvku v tom právním vztahu, na který má být Nařízení použito. Aniž by tedy takový požadavek stanovilo Nařízení Brusel I samo, nemůže být toto vztaheno na vztahy čistě vnitrostátního charakteru. Na druhé straně však, jak plyne z judikatury soudního dvora Evropské unie, taková podmínka existence mezinárodního prvku nutně nevyžaduje zahrnutí dvou či více členských států do daného vztahu. Jako základ aplikace Nařízení Brusel I postačí, vyvstane-li v souvislosti s okolnostmi případu otázka mezinárodní příslušnosti soudu.⁵⁷

Lze tedy shrnout, že Nařízení Brusel I je nutné vykládat v tom smyslu, že předpokladem použití pravidel pro určení soudní příslušnosti jím stanovených je, že situace, o kterou se jedná ve sporu, kterým se zabývá soud členského státu, může vyvolat otázky ohledně určení mezinárodní příslušnosti tohoto soudu.⁵⁸

3.2.2 Působnost časová

Co do působnosti časové, vztahuje se Nařízení Brusel I „pouze na řízení zahájená a veřejné listiny vyhotovené po vstupu tohoto nařízení v platnost“ (čl. 66 odst. 1 Nařízení Brusel I). Za splnění podmínek tam uvedených umožňuje čl. 66 odst. 2 Nařízení Brusel I, aby i rozhodnutí vydaná v řízení zahájených přede dnem platnosti tohoto Nařízení byla podle něho uznána a vykonána.

---

⁵⁶ Srov. bod (3) Preambule Nařízení Brusel I, odkazující výslovně na bývalý čl. 65 SES, tedy současný čl. 81 SFEU.

⁵⁷ Srov. rozsudek SDEU č. C-281/02 ve věci *Andrew Owusu v. N. B. Jackson*, ze dne 1. března 2005, zejména bod 26.

⁵⁸ Srov. rozsudek SDEU č. C-327/10 ve věci *Hypoteční banka a.s. v. Udo Mike Lindner*, ze dne 17. listopadu 2011, zejména bod 30.

Nařízení Brusel I vstoupilo pro původní členské státy, s výjimkou Dánska, v platnost⁵⁹ dne 1. března 2002,⁶⁰ pro Českou republiku a s ní přistupující státy dne 1. května 2004,⁶¹ a následně dne 1. ledna 2007⁶² rovněž pro Bulharsko a Rumunsko. Na základě Dohody mezi Evropským společenstvím a Dánským královstvím o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech⁶³ se Nařízení Brusel I stalo dne 1. července 2007 konečně platné i pro Dánsko.

3.2.3 Působnost územní

Teritoriální působnost Nařízení Brusel I se odvíjí od působnosti práva Evropské unie jako takové a tím pádem je založena na článku 52 SEU a člancích 349 a 355 SFEU.

3.2.4 Působnost věcná

Článek 1 vymezuje ve svém odstavci 1 věcnou působnost Nařízení Brusel I tak, že „se vztahuje na věci občanské a obchodní bez ohledu na druh soudu.“ Ve své podstatě takové omezení plyne již z čl. 81 SFEU. Nicméně v odstavci 2 jsou dále taxativně vypočteny věci z různých důvodů vyloučené z působnosti tohoto Nařízení, a to i přes jejich možnou soukromoprávní povahu. Takto vyloučeny jsou podle čl. 1 odst. 2 Nařízení Brusel I a) věci osobního stavu, způsobilosti fyzické osoby k právům a právním úkonům, majetkové vztahy mezi manželi a dědění, včetně dědění ze závěti, b) konkursy, vyrovnání a podobná řízení, c) sociální zabezpečení, d) rozhodčí řízení.

Pojem „věci občanské a obchodní“ není vymezen ani v Nařízení Brusel I, ani v jemu předcházející Bruselské úmluvě. A jelikož ve vztahu k tomuto pojmu neodkazuje Nařízení Brusel I na národní právní řády jednotlivých členských států, bylo

---

⁵⁹ Pojem platnost použitý v české jazykové verzi označuje dobu, od kdy lze Nařízení Brusel I použít, tedy jeho účinnost.

⁶⁰ Srov. čl. 76 Nařízení Brusel I.

⁶¹ Srov. Akt o podmínkách přistoupení České republiky, Estonské republiky, Kyperské republiky, Lotyšské republiky, Litevské republiky, Maďarské republiky, Republiky Malta, Polské republiky, Republiky Slovinsko a Slovenské republiky, a o úpravách smluv, na nichž je založena Evropská unie.

⁶² Smlouva o přistoupení Bulharské republiky a Rumunska k Evropské unii.

⁶³ Úřední věstník Evropské unie L 299/62, 16. listopadu 2005.

již jeho interpretaci věnováno nejen mnoho diskuzí, ale i velký počet rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie. Obecně lze uzavřít, že rozhodná je povaha nároku uplatňovaného žalobou. Účastníkem sporu tak může být i osoba veřejného práva, která ovšem v takovém případě nesmí jednat v rámci svých veřejnoprávních pravomocí.⁶⁴

3.2.5 Působnost osobní

Pohlíženo z perspektivy osobní působnosti, těžištěm Nařízení Brusel I je domicil žalovaného. Jak plyne z odrážek (8) a (9) Preambule k Nařízení Brusel I,⁶⁵ právě domicil žalovaného je výchozím bodem Nařízení Brusel I, jež se samo o sobě vztahuje primárně a zejména na žalované s domicilem na území některého z členských států Evropské unie. I toto pravidlo je však potvrzeno několika výjimkami. Těmi jsou výlučná příslušnost a příslušnost určená dohodou stran, podle čl. 22 a 23 Nařízení Brusel I, dále pak u obligatorní příslušnosti podle čl. 9 odst. 2, čl. 15 odst. 2 a čl. 18 odst. 2, a navíc ustanovení čl. 24, který ovšem vzbuzuje určitou nejistotu co do jeho použitelnosti na osoby s domicilem mimo teritorium některého ze členských států. A byly to právě tyto výjimky, které dovedly některé členy akademické obce k závěru, že co do osobní působnosti není Nařízení Brusel I zvláště omezeno⁶⁶ a použitelné je tedy na všechny osoby žalované v řízeních spadajících do působnosti Nařízení a zároveň je k dispozici všem, kteří jsou v těchto věcech potencionálními žalobci.

---

⁶⁴ Za všechna rozhodnutí srov. např. rozsudek SDEU č. 29/76 ve věci *LTU Lufttransportunternehmen GmbH & Co. KG v. Eurocontrol*, ze dne 14. října 1976, zejména bod 4, nebo též č. C-292/05 ve věci *Eirini Lechouritou a další v. Dimosio tis Omospondiakis Dimokratias tis Germanias*, ze dne 15. února 2007, zejména body 29 a 31.

⁶⁵ Srov. bod (8) Preambule Nařízení Brusel I: Mezi řízeními, na něž se toto nařízení vztahuje, a územími členských států, pro která je toto nařízení závazné, musí existovat vztah. Proto by společná pravidla pro určení příslušnosti měla být v zásadě používána v případech, kdy má žalovaný bydliště v některém z těchto členských států. A bod (9) Preambule Nařízení Brusel I: Žalovaný, který nemá bydliště v některém z členských států, je především subjektem vnitrostátních pravidel pro určení příslušnosti použitelných na území členského státu, kde se koná řízení, a žalovaný, který má bydliště v některém ze členských států, pro který toto nařízení není závazné, by měl nadále podléhat Bruselské úmluvě.

⁶⁶ K tomu srov. např. *Magnus, U., Mankowski, P.* Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law. München: Sellier, 2007, s. 30.

4. URČOVÁNÍ SOUDNÍ PŘÍSLUŠNOSTI A NAŘÍZENÍ BRUSEL I

4.1 Pojem příslušnost ve smyslu Nařízení Brusel I

Stěžejní část Nařízení Brusel I je tvořena právní úpravou příslušnosti soudů v občanských a obchodních věcech, nicméně překlad anglického pojmu *jurisdiction* jako „příslušnost“, v české jazykové verzi Nařízení Brusel I, se stal v české právní vědě předmětem kritiky. S poukazem na skutečnost, že základním pojmem mezinárodního práva procesního je pravomoc (jurisdiction), resp. tzv. mezinárodní příslušnost⁶⁷ soudů určitého státu, kde pravomoc označuje oprávnění soudů rozhodovat a příslušnost (competence) naproti tomu určuje konkrétní článek soudní soustavy oprávněný rozhodnout předmětnou věc, označila *Pauknerová* takový překlad za „chybu, se kterou se nejspíše teorie ani praxe nevyrovná“.⁶⁸ Rovněž *Rozehnalová*⁶⁹ a *Valdhans* polemizují nad užitím pojmu příslušnost, nicméně doporučují se s takovou praxí smířit.⁷⁰ Za zmínku rovněž stojí, že pojetí pojmu pravomoc a příslušnost v právě uvedeném smyslu odpovídá i terminologii českého zákona o mezinárodním právu soukromém⁷¹ a stejná terminologie je používána i českými soudy.⁷²

Opačný názor, a sice že pojem příslušnost užitý v české jazykové verzi Nařízení Brusel I je přiléhavý („s vědomím, že jde o pojem komunitárního práva“) zastává například *Šuk*,⁷³ který argumentuje tím, že „z hlediska mezinárodního civilního práva procesního slouží pojem pravomoci k vymezení státu navenek, ve vztahu k ostatním

---

⁶⁷ Srov. *Kučera, Z.* Mezinárodní právo soukromé, 6. opravené a doplněné vydání. Brno: Doplněk, 2004, s. 379. In *Pauknerová, M.* Evropské mezinárodní právo soukromé, s. 134.

⁶⁸ *Pauknerová, M.* Evropské mezinárodní civilní procesní právo (Brusel I, Brusel IIa) a mezinárodní civilní procesní právo České republiky – vybrané otázky, Příloha časopisu Právní fórum, Právní fórum, č. 4/2006, s. 45; rovněž *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 133n.

⁶⁹ Srov. zároveň publikaci *Rozehnalová, N., Týč, V.* Evropský justiční prostor (v civilních otázkách). 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 192n., kde je v první řadě stále používán pojem „pravomoc“.

⁷⁰ *Rozehnalová, N., Valdhans, J.* Nařízení č. 4/2001 (ES) o příslušnosti a uznávání a vykonatelnosti rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních. Základní pravidlo o pravomoci, speciální pravomoc. Právní fórum 2005, č. 4, s. 121.

⁷¹ Zákon č. 97/1963 Sb.

⁷² Viz bod 5.5.1 této práce.

⁷³ *Šuk, P.* Přezkum příslušnosti národním soudem podle Nařízení Brusel I. Rigorózní práce. Brno: Právnická fakulta Masarykovy Univerzity, 2009/2010, s. 23.

státům (a odpovídá tak pojmu „mezinárodní příslušnost“⁷⁴),“ když Nařízením „Evropská unie reglementuje poměry uvnitř svého území, nikoli navenek, a distribuuje oprávnění rozhodovat určitou věc mezi soudy členských států obdobným způsobem, jako tak činí stát uvnitř svého území institutem místní příslušnosti.“

Podle mého názoru je tento *Šukův* závěr opodstatněný. Konstrukce Evropské unie (dřívějších Evropských společenství) směřuje od počátku k vytvoření jakési jednotné entity.⁷⁵ Sbližování čím dál tím většího počtu různých odvětví státních politik za účelem vytvoření vnitřního trhu a postupného dokončení tohoto procesu vede ke stále hlubší integraci a členské státy se ve prospěch Evropské unie vzdávají stále větší části své suverenity. Evropská unie má vlastní orgány, vlastní systém práva, právní subjektivitu i způsobilost k právním úkonům, v průběhu doby vystupuje ve stále více oblastech a vztazích jako jakýsi reprezentant členských států tlumočící jejich vůli a je samostatným aktérem na mezinárodním poli. Veškerá aktivita členských států musí být v souladu se závazky vůči Evropské unii i jejími zájmy a právním řádem jí vytvořeným. I když není Evropská unie klasickým federálním státem, svým charakterem na mě působí jako jakási obdoba takového konceptu, resp. ji vnímám jako jednotný celek zahrnující dílčí části, kterými jsou v tomto případě členské státy. A dále, Nařízení Brusel I upravuje určování příslušnosti uvnitř Evropské unie, v jejím rámci. Jak uvádí *Rozehnalová a Týč*, Nařízení Brusel I se liší od kolizních unifikačních *erga omnes*, neboť právě naopak jde o regionální unifikaci omezenou na členské státy Evropské unie, což z ní v podstatě činí unifikaci *inter partes*, i když u příslušnosti narušenou v tom smyslu, že žalobcem může být osoba s domicilem na území třetího státu.⁷⁶ Ani takovéto narušení ale nevystupuje v situaci, kdy by na základě Nařízení Brusel I byla přímo určena mezinárodní soudní příslušnost soudu nečlenského státu, neboť není-li členský stát příslušný podle Nařízení Brusel I, resp. ustanovení Nařízení Brusel I nejsou v daném případě použitelná, postupuje soud podle pravidel svého národního práva, zpravidla pak podle norem mezinárodního práva soukromého, na jejichž základě může dojít k závěru, že mezinárodně příslušné jsou soudy jiného státu, a to nečlenského. Nahlíženo tak na

---

⁷⁴ Srov. *Kučera Z.* Mezinárodní právo soukromé. 6. opravené a doplněné vydání. Doplněk. Brno: 2004, s. 379n. In *Šuk, P.* Přezkum příslušnosti národním soudem podle Nařízení Brusel I. Rigorózní práce. Brno: Právnická fakulta Masarykovy Univerzity, 2009/2010, s. 23.

⁷⁵ Srov. např. i *Jenard Report*, s. 13, kde se hovoří o tom, že členské státy je možno vnímat jako jednotnou entitu.

⁷⁶ *Rozehnalová, N., Týč, V.* Evropský justiční prostor v civilních otázkách. 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2003, s. 177.

Nařízení Brusel I z pohledu evropského práva a celkové konstrukce Evropské unie a vzhledem ke všemu právě řečenému tak souhlasím s názorem, že pojem „příslušnost“ je jako pojem komunitárního práva přiléhavý, neboť Nařízení Brusel I svým způsobem na úrovni Evropské unie stanoví pravidla pro určení „místní příslušnosti“ v jejím rámci. Jednotlivé členské státy zde v tomto momentě nevystupují jako vzájemně nezávislé suverénní státy uzavírající tradiční mezinárodní smlouvu, která upravuje rovněž pravidla určování příslušnosti. Jednotlivé členské státy zde naopak vystupují jako součásti jednoho celku, jakéhosi „nadstátu“, jehož jednotnému právnímu systému jsou podřízeny. Nařízení Brusel I tak lze vnímat jako instrument rozdělující (místní) soudní příslušnost uvnitř takového útvaru.

4.2 Pravidla příslušnosti podle Nařízení Brusel I

Jak již bylo výše zmíněno, příslušnosti soudů se věnuje kapitola 2 Nařízení, která je dále rozčleněna do deseti oddílů. Obecně lze v Nařízení Brusel I nalézt šest, resp. sedm druhů soudní příslušnosti, lépe řečeno okruhů pravidel pro její určení, které dohromady tvoří vnitřně provázanou hierarchickou strukturu.

V pozadí určování soudní příslušnosti stojí zásada *actor sequitur forum rei*,⁷⁷ ovšem i v tomto případě platí, že výjimka potvrzuje pravidlo.⁷⁸ Další maximou zrcadlící se v Nařízení Brusel I je zásada *perpetuatio fori*,⁷⁹ jejíž respektování znamená, že soudní příslušnost, tak jak byla určena při zahájení řízení, zůstává po celou dobu vedení soudního sporu a nemění se ani v případě, že její podmínky již nejsou nadále splňovány. Obecně je tedy za okamžik rozhodný pro určení soudní příslušnosti považován okamžik zahájení řízení, i když toto není v Nařízení Brusel I (ani v Bruselské úmluvě) explicitně uvedeno. Podporu takového závěru vidí například *Simon* v použití pojmu „žalovaný“ v čl. 3 odst. 1 Nařízení Brusel I, jakožto pojmu vztahujícího se právě k okamžiku zahájení řízení.⁸⁰ Výjimkou je článek 23 Nařízení Brusel I, k jehož aplikovatelnosti postačí, nachází-li se domicil alespoň jedné ze stran prorogační dohody na území

---

⁷⁷ Žalobce následuje soud žalovaného.

⁷⁸ Viz další výklad.

⁷⁹ Rozhodné pro určení příslušnosti jsou skutečnosti dané při zahájení řízení.

⁸⁰ *Simon, P.* In *Drápal, L., Bureš, J. a kol.* Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 3044. K tomu srov. dále např. *Stone, P.* EU Private International Law. Harmonization of Laws. 2nd edition. Gheltenham: Edward Elgar Publishing, 2006, s. 47.

některého z členských států v okamžiku uzavření takové dohody. Skutečnost, že později dojde k přesunu tohoto domicilu, byť i mimo území členských států, je bez významu.

4.2.1 Příslušnost výlučná

Na vrcholu pomyslné pyramidy soudních příslušností podle Nařízení Brusel I stojí výlučná příslušnost soudu založená přímo tímto Nařízením v článku 22. Taková výlučná příslušnost je jedinou z úřední povinnosti⁸¹ přezkoumávanou příslušností. Každý soud zkoumající příslušnost svého soudu musí nejprve zvážit, zda není dána výlučná příslušnost soudu jiného členského státu na základě článku 22 Nařízení Brusel I, jelikož sankcí za vydání rozhodnutí při nerespektování této výlučné příslušnosti je jeho neuznatelnost v jakémkoli jiném členském státě.⁸² Výlučná příslušnost podle čl. 22 Nařízení Brusel I je zároveň jedinou, od které se nelze odchýlit dohodou stran⁸³ či založením příslušnosti podřízením se zahájenému řízení v souladu s článkem 24 Nařízení Brusel I.

4.2.2 Příslušnost založená přistoupením na řízení

Na základě čl. 24 Nařízení Brusel I lze založit příslušnost soudu i tzv. přistoupením na řízení ze strany žalovaného. Jak již bylo výše řečeno, takto nelze příslušnost soudu určit, existuje-li výlučná příslušnost jiného soudu. V každém jiném případě ale bude mít založení příslušnosti takovýmto způsobem přednost před všemi ostatními způsoby určování příslušnosti, a to za předpokladu, že se žalovaný účastní řízení před procesním soudem ve smyslu článku 24 Nařízení, aniž by byla vznesena námitka nepřislušnosti takového soudu. Soudní dvůr judikoval, že taková námitka má být vznesena nejpozději s prvním jednáním ve věci samé v souladu s právem soudu, který ve věci rozhoduje.⁸⁴ Pokud tak žalovaný neučiní, je následně nerozhodné, zda jsou jiné soudy příslušné na základě jiných ustanovení Nařízení Brusel I. Aplikovatelnosti tohoto článku pak nebrání ani dohoda stran o příslušnosti jiného soudu, ledaže jedna ze

---

⁸¹ Srov. čl. 25 Nařízení Brusel I.

⁸² Srov. čl. 35 odst. 1 Nařízení Brusel I.

⁸³ Srov. čl. 23 Nařízení Brusel I.

⁸⁴ Srov. např. rozsudek SDEU č. 150/80 ve věci *Elefanten Schuh GmbH v. Pierre Jacqmain*, ze dne 24. června 1981.

stran namítne existenci takové dohody.⁸⁵

4.2.3 Příslušnost obligatorní

Vedeno záměrem ochrany slabší smluvní strany, upravuje ve svých člancích 8 – 21 Nařízení Brusel I zvláštní příslušnost pro věci ze smluv pojistných,⁸⁶ spotřebitelských⁸⁷ a pracovních.⁸⁸ Pokud jde o obligatornost těchto příslušností, ta je pouze jednostranná (zavazující jen stranu silnější) a na řadu přichází ve chvíli, kdy je právě ta slabší, chráněná, strana žalována.⁸⁹ Pokud jde tedy o některou z věcí spadajících pod oddíly 3, 4 a 5 druhé kapitoly Nařízení Brusel I, příslušné jsou pouze soudy tam výslovně uvedené. Příklad nerespektování těchto pravidel je zde u věcí pojistných a spotřebitelských smluv opět sankcionován neuznatelností rozhodnutí v ostatních členských státech.

Výjimkami z obligatorní příslušnosti jsou pak příslušnost založená podle čl. 24,⁹⁰ příslušnost založená na základě volby soudu provedené v souladu s čl. 13, 17 anebo 21.

4.2.4 Příslušnost soudu zvoleného

Článek 23 Nařízení Brusel I poskytuje stranám hlavního právního vztahu možnost dohodnout si ve smlouvě stát, jehož soudy budou k rozhodnutí případného sporu příslušné, případně i konkrétní soud. Pro platnost takové prorogační doložky je však nezbytné splnění požadavků kladených na ni samotným článkem 23 Nařízení Brusel I. V opačném případě by se při určování příslušnosti soudu postupovalo tak, jako by k uzavření žádné dohody o volbě soudu nedošlo a příslušnost by se určila klasickým postupem podle obecných pravidel Nařízení Brusel I.

V případě, že prorogační doložka byla uzavřena platně, a že si strany takové

---

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ Čl. 8-14 Nařízení Brusel I.

⁸⁷ Čl. 15-17 Nařízení Brusel I.

⁸⁸ Čl. 18-21 Nařízení Brusel I.

⁸⁹ Viz. *Pauknerová, M.* Evropské mezinárodní právo soukromé, s. 145.

⁹⁰ Srov. rozsudek SDEU č. C-111/09 ve věci *Česká podnikatelská pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group v. Michal Bilas*, ze dne 20. května 2010, zejména body 27, 28, 29 a 30.

doložky nesmluvily jinak, je soud určeného státu, resp. konkrétně určený soud, výlučně příslušný, ledaže jiný soud je příslušný podle pravidel článku 22 Nařízení Brusel I o výlučné příslušnosti či na základě tacitní změny dohody o volbě soudu podle článku 24 tamtéž. Na rozdíl od porušení pravidel výlučné příslušnosti podle čl. 22 tohoto Nařízení, není porušení pravidel takového „výlučné“ příslušnosti založené dohodou stran sankcionováno neuznatelností vydaného rozhodnutí.⁹¹

4.2.5 Příslušnost daná na výběr

Nařízení Brusel I dává žalobci k dispozici rovněž zvláštní příslušnost, takzvaně danou na výběr. Tato je však podmíněna existencí úzkého vztahu mezi předmětem sporu a vybraným místem soudu. Příslušnost tohoto druhu, označovaná rovněž jako příslušnost zvláštní či alternativní, je upravena v člancích 5 až 7 Nařízení Brusel I a ve své podstatě umožňuje, aby osoba, mající domicil na území některého členského státu, byla při splnění jistých podmínek žalována v jiném členském státě než právě ve státě svého domicilu. Žalobci je tak dáno na výběr, zda bude žalovaného žalovat u jeho obecného soudu, či u soudu příslušného na základě alternativní příslušnosti.⁹²

Selekce kritérií pro určení soudní příslušnosti podle článků 5, 6 a 7 Nařízení Brusel I je odůvodňována jednak užším vztahem místa ke vzniku sporu a jednak zásadou racionality v případech, že již probíhá jiné související řízení. Vodítkem SDEU při interpretaci těchto kritérií je zároveň požadavek co nejvyšší funkčnosti justice ve vztahu k osobám a existence užšího vztahu mezi sporem a soudem, který má být pro řešení daného sporu příslušný.⁹³

---

⁹¹ Viz čl. 35 odst. 1 Nařízení Brusel I.

⁹² Srov. např. rozsudek SDEU č. 21/76 ve věci *Handelskwekerij G. J. Bier B.V. v. Mines de Potasse d'Alsace S.A.*, ze dne 30. listopadu 1976, zejména bod 10, a rozsudek SDEU č. C-386/05 ve věci *Color Drack GmbH v. Lexx International Vertriebs GmbH*, ze dne 3. května 2007, zejména body 22 a 23, a dále usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. července 2011, sp.zn. 32 Cdo 1401/2011.

⁹³ Srov. např. rozsudek SDEU č. 133/81 ve věci *Roger Ivenel v. Helmut Schwab*, ze dne 26. května 1982, zejména bod 11.

4.2.6 Příslušnost zbytková

Článek 4 Nařízení Brusel I řeší situaci, kdy žalovaný nemá domicil v žádném ze členských států. V takovém případě bude příslušnost soudu určena podle národního práva dotčeného členského státu.⁹⁴ Explicitně jsou jako výjimky uvedeny opět články 22 a 23 Nařízení Brusel I, tedy příslušnost výlučná a příslušnost určená dohodou stran.

4.2.7 Obecná příslušnost

Jedním z klíčových ustanovení Nařízení Brusel I je jeho článek 2 obsahující základní pravidlo pro určování soudní příslušnosti, přesněji pak příslušnosti obecné.

Článek 2 předmětného Nařízení uvádí ve svém prvním odstavci, že „nestanoví-li toto nařízení jinak, mohou být osoby, které mají bydliště na území některého členského státu, bez ohledu na svou státní příslušnost žalovány u soudů tohoto členského státu“ a v odstavci druhém, že „na osoby, které nejsou státními příslušníky členského státu, v němž mají bydliště, se použijí pravidla pro určení příslušnosti, která se použijí pro jeho vlastní státní příslušníky.“

Obecná příslušnost tedy náleží soudům toho členského státu, ve kterém má žalovaný domicil, resp. podle české jazykové verze bydliště či sídlo. Veškeré ostatní příslušnosti shora zmíněné pak tvoří pouhé výjimky k této obecné příslušnosti a jak plyne z judikatury SDEU, jejich interpretace musí být restriktivní a nesmí překročit okruh případů výslovně předpokládaných samotným Nařízením Brusel I.⁹⁵ Takový požadavek restriktivního posouzení sílí v případě aplikace čl. 22 Nařízení Brusel I,⁹⁶

---

⁹⁴ V České republice bude tedy v takovém případě mezinárodní příslušnost určena podle § 38 zákona č. 97/1963, o mezinárodním právu soukromém.

⁹⁵ Srov. např. rozsudek SDEU č. C-103/05 ve věci *Reisch Montage AG v. Kiesel Baumaschinen Handels GmbH*, ze dne 13. června 2006, zejména body 22 a 23, kde se Soudní dvůr vyjádřil v tom smyslu, že příslušnost stanovená v čl. 2 Nařízení Brusel I, je obecnou zásadou a pouze jako výjimku z této zásady stanoví Nařízení pravidla pro zvláštní příslušnost v taxativně vyjmenovaných případech, ve kterých žalovaný může nebo, podle okolností, musí být žalován u soudu jiného členského státu. Dále rozsudky SDEU č. C-51/97 ve věci *Reunion Européenne SA and Others v. Spliethaff's Bevrachtingskatoor BV and the Master of the Vessel Albiasgracht VOO2*, ze dne 27. října 1998, zejména bod 16; č. C-265/02 ve věci *Frahuil SA v. Assitalia SpA*, ze dne 5. února 2004, zejména bod 23 a č. C-168/02 ve věci *Rudolf Kronhofer v. Marianne Maier aj.*, ze dne 10. června 2004, zejména body 12, 13 a 14.

⁹⁶ Srov. rozsudek SDEU č. C-518/99 ve věci *Richard Gaillard v. Alya Chekili*, ze dne 5. dubna 2001, zejména bod 14.

neboť v důsledku jeho použití se může velmi jednoduše stát, že rozhodujícím soudem bude soud v takovém členském státě, ve kterém ani jedna ze stran sporu nemá své bydliště.⁹⁷

Pokud by mělo být obecné příslušnosti přiřazeno místo v hierarchické pyramidě soudních příslušností podle Nařízení Brusel I, byla by tato zařazena na pomyslnou pátou příčku, přesně mezi příslušnost zvolenou dohodou stran a příslušnost alternativní. Přednost před obecnou příslušností dostane vždy pouze příslušnost výlučná podle čl. 22 Nařízení Brusel I, příslušnost výlučná založená dohodou stran podle článku 23 Nařízení Brusel I a příslušnost speciální podle článků 8-21 téhož Nařízení. Nicméně příslušnosti alternativní podle článků 5-7 Nařízení Brusel I jsou ji schopné za jistých okolností nahradit.

Základní pravidlo pro určení soudní příslušnosti tak oplývá značnou jednoduchostí a mezinárodní příslušnost se určuje podle domicilu, pokud se tento nachází na území některého ze členských států Evropské unie. Některá ustanovení Nařízení Brusel I upravující určování příslušnosti soudu jsou komponována takovým způsobem, že výsledkem jejich aplikace je určení konkrétní místní příslušnosti, resp. konkrétně místně příslušného soudu.⁹⁸ To však není případ článku 2 Nařízení Brusel I, který se od takových ustanovení tohoto Nařízení liší v tom smyslu, že na jeho základě je určena pouze příslušnost soudu jako taková. K určení té místní je již nutné použít vnitrostátní právní normy právě toho státu, jehož soudy mají v souladu s čl. 2 Nařízení Brusel I příslušnost.

K obecným ustanovením o soudní příslušnosti jsou dále řazeny články 3 a 4 Nařízení Brusel I, pojednávající o zákazu exorbitantní příslušnosti a o příslušnosti zbytkové.

---

⁹⁷ Srov. *Pauknerová, M.* Evropské mezinárodní právo soukromé, s. 150.

⁹⁸ Jako příklad lze uvést čl. 5 odst. 3 Nařízení Brusel I.

5. DOMICIL A NAŘÍZENÍ BRUSEL I

5.1 Pojem domicil

Garner definuje domicil, zaprvé, jako místo, na kterém je osoba fyzicky přítomná, a které považuje za svůj domov, neboli tedy skutečný, pevný, hlavní a stálý domov, do kterého se osoba zamýšlí vrátit, i když v určitém okamžiku pobývá mimo něj. Dále uvádí, že pro právní účely je osoba s takovým místem stále spojena, a to buď z důvodu, že takové místo je jejím domovem nebo proto, že to dané právo tak určilo.⁹⁹ Jako synonymum v tomto smyslu uvádí pojem „permanent abode“ neboli trvalé bydliště a jako vodítko k pochopení pojmu domicil v tomto smyslu *Garner* používá například úryvek z díla *Weintrauba*, který uvádí, že domicil je „takové místo, se kterým je osoba nejbližší asociována.“¹⁰⁰ Je to tedy domov osoby v celém slova smyslu tohoto pojmu. Osoba může být domicilována v národě, v některém státě Spojených států amerických, městě, nebo i přímo v určitém domě uvnitř nějakého města. Osoba může mít domicil v rámci širšího geografického určení, bez toho aniž by tento její domicil byl geograficky blíže určen. Například může být osoba domicilována v určitém státě, aniž by však byla domicilována v určitém městě v tom kterém státě. Po účely mezistátních konfliktních norem má význam právě stát, ve kterém se domicil osoby nachází.“ *Garner* ale nabízí i druhou variantu výkladu pojmu domicil, a to ve smyslu jakéhosi zákonného bydliště, kde domicil znamená bydliště osoby nebo sídlo obchodní společnosti pro účely práva. Klasickým příkladem je použití pojmu domicil pro účely daňového práva. Ve stejném díle definoval *Garner* i bydliště, resp. anglický pojem „residence“ a sice zaprvé tak, že jde o žití na určitém místě po určitou dobu. Zadruhé následně, že jde o místo, kde osoba aktuálně žije, a tedy o místo odlišitelné od domicilu, když bydliště implikuje pouze tělesnou přítomnost osoby v daném místě, kdežto domicil ke svému konstituování vyžaduje nad rámec tělesné přítomnosti také úmysl dané osoby učinit takové místo svým domovem. Je tedy možné, aby měla tatáž osoba několik bydlišť, domicil však může mít pouze jeden, i když *Garner* připouští, že tyto dva pojmy bývají používány jako synonyma. Na třetím místě podává definici bydliště jako pevného domu nebo

⁹⁹ *Garner, B. A.* Black's Law Dictionary. 9th edition. St. Paul: West Group, 2009, s. 558n.

¹⁰⁰ *Weintraub, R. J.* Commentary on the Conflict of Laws § 2.2, at 14. 14th edition, 2001. In tamtéž.

jiného druhu bydlení. A konečně, pojem „residence“ definuje jako sídlo obchodní společnosti, resp. místo, kde obchodní společnost nebo jiný podnik vykonává svoje obchodní záležitosti, či místo, v němž je za takovým účelem registrována.¹⁰¹ Pro účely rodinného práva rozeznává *Garner* navíc pojem „habitual residence“ tedy obvyklý pobyt, o kterém říká, že se jedná o místo, na kterém má osoba své běžné bydliště.¹⁰²

5.2 Domicil jako základní určovatel příslušnosti ve smyslu Nařízení Brusel I

Jak bylo řečeno v úvodu k Bruselské úmluvě, tento dokument znamenal revoluci v tom směru, že v mezinárodních smlouvách podobného typu do té doby používané kritérium státní příslušnosti pozbylo napříště svého významu a bylo nahrazeno kritériem domicilu. Jako stěžejní byl pojat princip, podle kterého osoba mající domicil¹⁰³ na území některého z členských států může být žalována jen před soudem tohoto státu a to bez ohledu na její státní příslušnost. Ta již tedy nehraje žádnou roli, a to až do okamžiku, kdy se domicil žalovaného nachází mimo území Evropské unie a byla by tudíž aplikována vnitrostátní pravidla příslušnosti.¹⁰⁴ Jelikož i v tomto směru je Nařízení Brusel I pokračovatelem takové Bruselskou úmluvou založené tradice, výjimky z tohoto principu jsou rovněž možné, pouze pokud tak Nařízení Brusel I výslovně stanoví.¹⁰⁵ U zrodu této revoluce stála myšlenka vytvoření vnitřního trhu, jakožto myšlenka podtrhující samotné založení tehdejšího Evropského společenství. I v případě osob totiž platí, že takový vnitřní trh je prostorem bez vnitřních hranic, jelikož jednou ze základních svobod Evropské unie je právě volný pohyb osob. Migrace obyvatelstva je tudíž obrovská, v důsledku čehož ubývá státní příslušnost na významu ve smyslu vazby osoby k určitému území. Výpovědní hodnota domicilu o takové vazbě je naproti tomu považována za dostatečnou. Imanentní volnému pohybu osob je právo usadit se a jako doplněk k tomuto právu je vnímán princip rovného zacházení. Ten znamená, že každá

---

¹⁰¹ *Garner, B. A. Black's Law Dictionary. 9th edition. St. Paul: West Group, 2009, s. 1423.*

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ Ve smyslu bydliště fyzické osoby nebo sídla právnická osoby podle české jazykové verze.

¹⁰⁴ Aplikace Nařízení Brusel I na žalovaného, který nemá domicil na území některého ze členských států Evropské unie, přichází v úvahu pouze za použitelnosti článků 22 a 23 Nařízení Brusel I.

¹⁰⁵ Žalovat osobu v jiném členském státě, než je členský stát, kde se nachází její domicil lze tedy pouze výjimečně, a to v souladu s články 5–24 Nařízení Brusel I.

fyzická i právnická osoba usazená v některém z členských států má požívat stejné právní ochrany jako státní příslušník takového státu. Nahrazení hraničního určovatele státní příslušnosti konceptem domicilu tak rozšířilo princip rovného zacházení na všechny osoby s domicilem na území Evropské unie, bez ohledu na jejich státní příslušnost. Národní právo o soudní příslušnosti použitelné pro státní příslušníky daného státu s domicilem v takovém státě bude tedy upravovat i procesní postavení všech ostatních osob, ať žalovaných či žalobců, majících domicil v takovém státě, aniž by tyto osoby musely být rovněž jeho státními občany. Pravidla exorbitantní příslušnosti¹⁰⁶ pak zůstanou platná pro osoby s domicilem mimo území Evropské unie. Opomenut nesmí být ani zákaz diskriminace z důvodu státní příslušnosti,¹⁰⁷ zakotvený v čl. 18 Smlouvy o fungování Evropské unie, který je páteřním článkem nejen v konstrukci vnitřního trhu, ale i celé Evropské unie, a který ve své podstatě implikuje zákaz diskriminace na základě státní příslušnosti ve vztahu k žalovanému s domicilem na území některého členského státu. A odůvodnění pro vydání se takovým směrem je k nalezení i ve sféře ekonomické, kde si spravedlnost žádá, aby osoby s domicilem na území některého členského státu, přispívající k fungování a prosperitě unijní ekonomiky, měly možnost dovolat se stejným způsobem stejných práv jako jeho státní příslušníci.

Podle *Jenardovi zprávy* bylo již při tvorbě Bruselské úmluvy možné vnímat členské státy jako jednotnou entitu vzhledem k tomu, že bylo činěno všechno možné k odstranění překážek stojících v cestě řádnému fungování nebo rozvoji vnitřního trhu. Důsledkem takového vnímání členských států je, za účelem tvorby pravidel pro určování soudní příslušnosti, možnost jasně rozlišit dvou skupin účastníků řízení na ty, jejichž domicil se nachází na území některého z členských států a na ty, jejichž domicil se nalézá mimo taková území. Osoba mající domicil uvnitř určitého členského státu musí být podle *Jenardovi zprávy* žalována před jeho soudy v souladu s pravidly příslušnosti platícími v takovém členském státě, přičemž před soud jiného členského státu může být taková osoba postavena pouze, je-li to v souladu s Úmluvou (dnes tedy s Nařízením Brusel I), resp. za předpokladu, že Úmluva (Nařízení Brusel I) přiznává

---

¹⁰⁶ Pravidla tzv. exorbitantní příslušnosti dávají možnost žalování osoby u soudu jiného členského státu, než je stát jejího domicilu. Ustanovení čl. 4 Nařízení je někdy rovněž nazýváno jako ustanovení „o vyloučení soudů“, neboť na jeho základě dochází k vyloučení případů, kdy by byla osoba domicilovaná v jednom členském státě žalována na základě ustanovení jiného členského státu o exorbitantní příslušnosti, jdoucích nad rámec Nařízení Brusel I.

¹⁰⁷ Zdůrazněn v článku 2 odst. 2 Nařízení Brusel I.

v daném případě takovému soudu příslušnost. Zároveň je správné a jedině možné, aby taková pravidla platila pro všechny osoby s domicilem uvnitř Evropské unie nehledě na jejich státní příslušnost. Jako reakci na některé tehdejší námitky, že je tím de facto rozšiřován dosah Úmluvy za hranice Společenství a toho, k čemu se tehdejší členské státy zavázaly v Římské smlouvě, uvádí *Jenardova zpráva*, že takové omezení rozsahu Bruselské úmluvy, kdy by byla použitelná pouze na státní příslušníky členských států a bylo by možné uznat a vykonat pouze rozsudky vydané v jejich prospěch, by bylo na újmu efektivitě Úmluvy, což by se přičilo jejímu smyslu. Tvrzené nevýhody kritéria státní příslušnosti lze shrnout následovně. Případné zvolení kritéria státní příslušnosti bylo vnímáno jako krok zpět, když podle *Jenardovi zprávy* hraničním určovatelem mezinárodním procesem je většinou domicil nebo místo pobytu stran sporu. Použití kritéria státní příslušnosti by dále způsobilo četné problémy a v případě použití testu státní příslušnosti by se mohlo stát nezbytným přijetí speciálních pravidel pro řešení často se vyskytujících případů dvojího státního občanství, čímž by vyvstala potřeba řešit problémy, které ani zdaleka nezapadaly do rámce úpravy Bruselské úmluvy. Vyloučení principu státní příslušnosti tak bylo vnímáno jako dávající Bruselské úmluvě uniformitu, která dovoluje jednotný výklad zjednodušující její použití. Jako nejlépe vyhovující se tedy zdálo pojmout za rozhodující kritérium (především) obecné místo, ke kterému je daný subjekt vázán nejužším vztahem. Jiná kritéria určování příslušného soudu se zdála způsobit nežádoucího obejítí Úmluvy a právních předpisů smluvních států.¹⁰⁸

5.2.1 Domicil žalovaného

Ze znění článku 2 Nařízení Brusel I¹⁰⁹ lze dovodit, že domicilem relevantním pro určování soudní příslušnosti podle Nařízení Brusel I je domicil žalovaného. Je tak možné konstatovat, že Nařízení Brusel I vychází ze zásady *Actor sequitur forum rei*,¹¹⁰ jakožto zásady konstituující vůdčí princip při určování obecné mezinárodní pravomoci

---

¹⁰⁸ Jenard Report, s. 13n.

¹⁰⁹ Čl. 2 Nařízení Brusel I: Nestanoví-li toto nařízení jinak, mohou být osoby, které mají bydliště na území některého členského státu, bez ohledu na svou státní příslušnost žalovány u soudů tohoto členského státu.

¹¹⁰ Žalobce následuje žalovaného k jeho soudu.

soudů v samotném mezinárodním právu soukromém.

Svůj vliv má zajisté i zásada práva na spravedlivý proces, podle které je právě žalovaný ten, kdo si zaslouží větší ochranu, neboť on je tou osobou, která se musí bránit, jakožto osoba obviněná z porušení svých právních povinností a takové břemeno obhajoby by mělo být vyváжено právě větší mírou právní ochrany.

Podle *Jenardovi zprávy* byli tvůrci Bruselské úmluvy vedeni faktem, že při obhajování sebe samého není žalovanému na překážku, má-li se tak dít ve státě jeho domicilu, byť i na místě od takového domicilu odlišném. Naproti tomu, obhajovat se ve státě cizím je již většinou velmi komplikované.¹¹¹ Jako obecné pravidlo určování příslušnosti soudů bylo tedy Nařízením Brusel I vybráno místo domicilu, přesněji pak domicilu žalovaného. Důležité, a v souladu s Nařízením, tak je, aby příslušnost připadla soudu toho státu, ve kterém se domicil žalovaného nachází. Na druhé straně ale existence domicilu žalovaného v určitém členském státě zcela postačí jako základ pro aplikaci ustanovení o soudní příslušnosti obsažená v Nařízení Brusel I. To už dále neurčuje, že příslušným je přímo ten soud, který má na základě umístění domicilu žalovaného vnitrostátní místní příslušnost. Kýženým výsledkem tedy nebylo obrácení národních norem určování příslušnosti naruby, ba naopak právě to, aby soudci a právníci museli brát změny uskutečněné Nařízením Brusel I v potaz co nejméně, v případě obecné příslušnosti pak pouze tehdy, kdy žalovaný nemá domicil v jejich státě. Úloha Nařízení Brusel I je tedy splněna v okamžiku, kdy je na jeho základě určen stát, jehož soudy jsou příslušné k projednání předmětného sporu. Další postup je už pak v režii práva národního.¹¹²

---

¹¹¹ Jenard Report, s. 18.

¹¹² Srov. např. rozsudek SDEU ve věci č. C-18/02, *DFDS Torline v. SEKO Sjöfolk Facket för Service och Kommunikation*, ze dne 5. února 2004, zejména bod 23, který hovoří o tom, že cílem Nařízení Brusel I není sjednocení veškerých procesních předpisů členských států, nýbrž úprava soudní příslušnosti pro řešení sporů v občanských a obchodních věcech ve vztazích mezi těmito státy a usnadnění výkonu soudních rozhodnutí.

5.2.2 Domicil žalobce

Obecně známá je v současnosti skutečnost, že domicil žalobce je pro Nařízení Brusel I až na nemnohé výjimky¹¹³ bezvýznamný. Ovšem ne vždy tomu tak bylo a zejména v počátcích aplikace Bruselské úmluvy visely kolem domicilu žalobce a jeho relevance určité otazníky. Zbylo tak tradičně na Soudním dvoru Evropské unie, aby vnesl do věci jasno. Stalo se tak ve dvou z jeho, pro Bruselskou úmluvu a potažmo tedy i Nařízení Brusel I, klíčových rozsudků.

Prvním z nich byl rozsudek ve věci *Group Josi v. UGIC*,¹¹⁴ který řešil přímo otázku, zda je možné aplikovat Bruselskou úmluvu v situaci, kdy žalobce nemá domicil v členském státě. Žalobkyně, pojišťovací společnost UGIC sídlící v Kanadě, žalovala zajišťovací společnost se sídlem v Belgii. Předmětem sporu byla peněžitá pohledávka plynoucí ze zajišťovací smlouvy mezi žalobkyní a žalovanou. Soudní dvůr uzavřel, že nachází-li se domicil žalovaného na území některého ze smluvních států Bruselské úmluvy, její pravidla pro určování příslušnosti soudů se použijí i v případě, že domicil žalobce se nalézá mimo taková území. Výjimkou je pouze případ, kdy Úmluva sama výslovně stanoví požadavek domicilu žalobce na teritoriu některého ze smluvních států. Lze tedy zobecnit, že co se týká předpisů Nařízení Brusel I o příslušnosti soudů, vztahují se tyto nejen na vztahy uvnitř Evropské unie, tedy na vztahy, kdy obě strany sporu mají domicil na území některého z členských států, nýbrž i na vztahy takové, kdy se domicil jedné ze stran nachází mimo teritorium Evropské unie za předpokladu, že bydliště žalovaného se nachází uvnitř tohoto teritoria. Takový závěr neplatí pro příslušnost výlučnou podle článku 22 Nařízení Brusel I, v jejímž případě je domicil obou stran bez jakéhokoli významu. Určující je zde specifická soudního sporu a z rozhodovací praxe Soudního dvora vyplývá, že vazba na předmět sporu musí být dostatečně úzká a nezávislá na bydlišti stran nebo jejich státní příslušnosti.¹¹⁵

---

¹¹³Srov. např. čl. 5 odst. 2, 9 odst. 1 písm. b), 16 odst. 1) Nařízení Brusel I, dále také ve věcech sjednané příslušnosti soudu podle čl. 23 Nařízení Brusel I, pokud se bydliště žalovaného nenachází na území členského státu.

¹¹⁴ Rozsudek SDEU č. C-412/98 ve věci *Group Josi Reinsurance Company SA v. UGIC (Universal General Insurance Company)*, ze dne 13. července 2000 (dále jen „*Group Josi*“).

¹¹⁵ Srov. *Group Josi*.

Druhým z nich byl rozsudek ve věci *Owusu v. Jackson*,¹¹⁶ kde žalobcem ve sporu byl britský státní příslušník Owusu, s domicilem v Británii, stejně tak jako žalovaný Jackson. Ten však jednal obchodní firmou Villa Holidays Bai-Inn Villas se sídlem na Jamajce, kde sídlily i další žalované společnosti. Pan Owusu si v průběhu své dovolené při potápění v moři způsobil úraz, který měl za následek ochrnutí. Jeho žaloba směřovala proti panu Jacksonovi, který mu pronajal prázdninovou vilu v Mammee Bay. Z jistých důvodů podal zároveň žalobu i proti dalším společnostem sídlícím na Jamajce. Žalovaní namítali užší vztah sporu s Jamajkou působící nedostatek (mezinárodní) příslušnosti britského soudu. Odkazujíc na rozhodnutí Evropského soudního dvora ve věci *Group Josi*, zamítl britský soud námitku nedostatku příslušnosti ve vztahu k žalovanému Jacksonovi, z důvodu toho, že má domicil ve smluvním státě. Nicméně věc se ve formě předběžné otázky dostala až před Soudní dvůr. Požadováno bylo posouzení situace, kdy je dána soudní příslušnost některého ze smluvních států Úmluvy, přičemž jiný nesmluvní stát je na základě jeho vnitrostátních předpisů taktéž příslušný k rozhodnutí sporu. V odpovědi na otázku, zda je možné přerušit řízení ve smluvním státě ve prospěch státu nesmluvního, popřípadě kdy, odpověděl Soudní dvůr, že Úmluva je aplikovatelná vždy, když se domicil žalovaného nachází na území některého z jejích smluvních států. Článek 2 Bruselské Úmluvy je zároveň použitelný i v případě, kdy má žalovaný domicil ve státě, jehož soud o sporu rozhoduje, přestože souvislost samotného soudního sporu se státem dalším se týká státu nesmluvního namísto jiného smluvního. Totiž i zahrnutí jednoho smluvního a jednoho nesmluvního státu činí právní vztah, co do jeho charakteru, mezinárodním. Jelikož jsou však pravidla upravující určování obecné příslušnosti mandatorní povahy, jejich aplikace nemůže být odsunuta stranou pravidlem národního právního řádu. Lze uzavřít, že žalovaný s domicilem na území některého členského státu se může spoléhat na ochranu nabízenou Nařízením Brusel I rovněž v takových sporech, kdy je druhá strana domicilovaná v nečlenském státě.

Těmito rozhodnutími Soudní dvůr rozšířil hegemonii Evropského práva na úkor národních předpisů v oblasti mezinárodního práva soukromého. Stalo se tak výrokem o aplikovatelnosti Bruselské úmluvy na všechny případy s domicilem žalovaného na území smluvního státu, nehledě na potencionální mezinárodní příslušnost jiného

---

¹¹⁶ Rozsudek SDEU č. C-281/02 ve věci *Andrew Owusu v. N. B. Jackson, Mammee Bay Resorts Ltd, Mammee Bay Club Ltd.*, ze dne 1. března 2005.

nesmluvního státu podle norem jeho mezinárodního práva soukromého, ať už jde o příslušnost založenou bližším vztahem k meritu sporu nebo o příslušnost výlučnou. Současně jimi odsunul domicil žalobce, resp. jeho význam kamsi na okraj.

Důležité je však na tomto místě poznamenat, že situace je jiná, pokud jde o aplikaci Nařízení Brusel I v případě litispendence a souvisejících řízení¹¹⁷ a v případě uznávání a výkonu soudních rozhodnutí.¹¹⁸ Ve vztahu k těmto institutům je totiž Nařízení Brusel I aplikovatelné pouze za současného splnění podmínky, že všechny dotčené soudy jsou soudy různých členských států.¹¹⁹

5.3 Definice domicilu

Jelikož jsou pravidla určování příslušnosti soudů založena na domicilu žalovaného, jeho definování je zásadního významu.

Definice většiny institutů užívaných předpisy Evropského práva musí být autonomní a na předpisech národních právních systémů nezávislé. Za autonomním výkladem, resp. uniformní interpretací se skrývá požadavek společného evropského základu takové interpretace, který je tvořen nejen přihlédnutím k systematice a cílům daného právního nástroje, ale vychází i z obecných principů národních právních systémů.¹²⁰ Toto však není případ konceptu domicilu ve smyslu Nařízení Brusel I, kdy posouzení, resp. vymezení tohoto pojmu je ponecháno na členských státech a jejich vnitrostátních právních normách.¹²¹ I na tomto místě se tvůrci tohoto Nařízení inspirovali praxí Bruselské úmluvy, pročež lze důvody takového řešení opět vyčíst z *Jenardovi zprávy*. V té se uvádí, že původní myšlenka Výboru pro přípravu Bruselské úmluvy definovat pojem domicil byla nakonec zamítnuta jako spadající mimo rozsah Úmluvy. Členové tohoto výboru vnímali domicil jako institut zařaditelný do práva uniformního. Definování domicilu v mezinárodních úmluvách bylo dokonce viděno jako nebezpečné, schopné způsobit nevyrovnanost potencionálním přemnožením

¹¹⁷ Srov. čl. 27 a 28 Nařízení Brusel I.

¹¹⁸ Srov. čl. 33 a 38 Nařízení Brusel I.

¹¹⁹ Srov. *Pauknerová, M.* Evropské mezinárodní právo soukromé, s. 119 a 133.

¹²⁰ Srov. rozsudek SDEU č. 29/76 ve věci *LTU Lufttransportunternehmen GmbH & Co. KG v. Eurocontrol*, ze dne 14. října 1976, zejména bod 3.

¹²¹ Pokud jde o domicil fyzických osob, platí toto tvrzení bez dalšího. Co se týče domicilu právnických osob, srov. výklad o domicilu právnických osob viz níže.

definice, a vystavené riziku vytěsnění vývojem v národních právních systémech.¹²²

5.3.1 Domicil fyzické osoby

Namísto jakékoli definice či alespoň vymezení znaků takového domicilu je pro fyzické osoby poskytnuta pouze jakási obecná kolizní směrnice v článku 59 Nařízení Brusel I. Samotné naplnění pojmu domicil pak závisí na vnitrostátních normách toho kterého státu. Pravidlem je, že pro posouzení toho, zda má strana svůj domicil na území členského státu, u jehož soudu byl podán návrh, použije soud své právo (čl. 59 odst. 1 Nařízení Brusel I) a nemá-li strana řízení domicil v členském státě, u jehož soudů byl návrh podán, použije soud pro posouzení, zda má strana řízení domicil v jiném členském státě, právo tohoto členského státu (čl. 59 odst. 2 Nařízení Brusel I). Aplikace článku 59 Nařízení Brusel I je omezena na posuzování osob s (tvrzeným) domicilem na území některého ze členských států. Použitelnost tohoto článku pro účely čl. 4 Nařízení Brusel I, tedy pro určení, že fyzická osoba má domicil ve státě jiném než členském přichází v úvahu pouze v negativním smyslu, přesněji řečeno, pro účely článku 4 Nařízení Brusel I lze jeho článek 59 použít k vyloučení toho, že fyzická osoba má domicil v některém ze členských států. Posouzení toho, ve kterém nečlenském státě má pak fyzická osoba svůj domicil je už ale věcí národního práva.

Neexistence konkrétní definice na úrovni Evropské unie, spolu s 27 různými právními řády, předpovídá jisté komplikace. Je zřejmé, že definice pojmu domicil bude v různých členských státech rozdílná. Nicméně, podle názoru expertů stojících při zrodu Bruselské úmluvy nehledě na rozdíly v nahlížení na pojem domicilu, základní koncept „domicilu“ je ve všech zemích stejný, přesněji pak jde o spojení osoby s menší místní jednotkou uvnitř státu. A právě na tuto skutečnost bylo nahlíženo jako na umožňující Bruselské úmluvě, aby ponechala preciznější definici na právu toho státu, na jehož území má být domicil osoby zjištěn.¹²³

---

¹²² Jenard Report, s. 15.

¹²³ Srov. Scholsser Report, s. 95.

5.3.2 Domicil právnické osoby

V případě společností, jiných právnických osob nebo sdružení fyzických nebo právnických (dále jen „právnická osoba“) je situace odlišná. I když Bruselská úmluva původně definici domicilu právnické osoby neobsahovala, zkušenosti s její aplikací ukázaly, že za účelem vyhnout se konfliktům jednotlivých soudních příslušností by bylo přilehavější dát přednost pojetí domicilu právnických osob, resp. jeho definice, jako autonomního konceptu, jak se s příchodem Nařízení Brusel I také stalo. Členské státy nadále nemusí odkazovat na jejich národní normy, pokud jde o lokalizaci sídla právnické osoby,¹²⁴ protože čl. 60 Nařízení Brusel I pro své účely pojem domicil právnické osoby definuje.¹²⁵ Podle odstavce 1 tohoto ustanovení se jím rozumí místo, kde má tato osoba své sídlo, ústředí nebo hlavní provozovnu.¹²⁶ Jako výjimka však zůstává odkaz na vnitrostátní normy, pokud jde o platnost založení, nulitu, zrušení právnických osob nebo platnost usnesení jejich orgánů.¹²⁷ Pro takové účely se i pro určení sídla právnické osoby použije pravidel mezinárodního práva soukromého státu fóra.

Co se týče určovatелů domicilu právnické osoby, tedy jejího sídlo, ústředí nebo hlavní provozovny, tyto nejsou v Nařízení Brusel I řazeny hierarchicky. Splnění kritéria domicilu právnické osoby podle jednoho z nich je postačující a je na případném žalobci, aby si zvolil, kterému dá přednost v případě, že je odkazováno na území vícero členských států. Za zmínku rovněž stojí, že pojmy sídlo, ústředí a hlavní provozovna ve smyslu Nařízení Brusel I odpovídají obsahově stejným pojmům použitým v čl. 54 SFEU.

Jelikož Spojené království a Irsko neznají pojem sídlo ve smyslu čl. 60 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel I, obsahuje tento článek rovněž odstavec 2, skýtající v sobě zvláštní ustanovení pro tyto dvě země. Sídlem se zde rozumí („*registered office*“) a tam,

---

¹²⁴ Viz Proposal for a Council Regulation (EC) on Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Explanatory Memorandum of the European Commission. COM(1999) 348 final, s. 24.

¹²⁵ V české verzi pojem „bydliště“, který je v tomto kontextu legislativní zkratkou zahrnující v sobě český pojem „sídlo“ právnické osoby.

¹²⁶ Čl. 60 odst. 1 písm. a) až c) Nařízení Brusel I.

¹²⁷ Srov. čl. 22 odst. 2 Nařízení Brusel I, který se týká výlučné příslušnosti soudů státu, na jehož území má právnická osoba, společnost, nebo sdružení sídlo, a to pro řízení, jejichž předmětem je platnost založení, nulita nebo zrušení společností nebo jiných právnických osob nebo sdružení právnických osob nebo fyzických osob nebo platnost usnesení jejich orgánů.

kde takové sídlo neexistuje, místo vzniku společnosti („*place of incorporation*“), a kde ani takové místo neexistuje pak místo, podle jehož práva byla společnost, jiná právnická osoba nebo sdružení fyzických osob nebo právnických osob založeny („*formation*“). Odstavec 3 článku 60 Nařízení Brusel I konečně obsahuje zvláštní ustanovení pro další institut typický pro anglické právo – trust neboli svěření. K určení jeho sídla se má použít mezinárodní právo státu fóra.

5.3.3 Rezoluce Výboru ministrů Rady Evropy č. 72(1)

V roce 1972 přijal Výbor ministrů Rady Evropy nezávaznou Rezoluci č. (72)1 o standardizaci právních konceptů „*domicil*“ a „(obvyklé) bydliště“.¹²⁸

Tento počíná pramenil z vědomí, že dosažení standardizace jistých právních pravidel, jakožto cíle zaměřovaného evropskými dohodami, je v praxi často ohroženo tím, že stejné právní pojmy jsou v různých zemích vykládány různě. Protože účinnost jakýchkoli pokusů o standardizaci národních práv závisí do značné míry na standardizaci základních právních pojmů, která by zároveň mohla napomoci značnému snížení potíží plynoucích z kolizních norem, doporučil tedy Výbor ministrů tehdejšími členskými státy, mimo jiné, aby se při aplikaci právních pojmů „*domicil*“ a „*bydliště*“ v obecné rovině nechaly vést definicemi těchto pojmů, tak jak jsou obsaženy v příloze této rezoluce, a to alespoň na poli mezinárodním.¹²⁹ Na pojem *domicilu* je v příloze k této rezoluci nahlíženo jako na zahrnující právní vztah mezi osobou a státem podřízeným určitému právnímu řádu, popřípadě místem v takovém státě. Tento právní vztah je pak odvozen ze skutečnosti, že taková osoba se dobrovolně usadí nebo si udržuje své jediné nebo hlavní bydliště na území takového státu, nebo místě v něm, když zároveň zamýšlí učinit z tohoto státu či ponechat si v takovém státě, resp. na takovém místě v něm, centrum svých osobních, společenských a ekonomických zájmů. A takový úmysl je pak odvoditelný, mimo jiné, z délky doby, po kterou osoba na daném

---

¹²⁸ Resolution (72)1 on the Standardisation of the Legal Concepts of „*Domicile*“ and of „*Residence*“. Pozn.: Přijata dne 19. ledna 1972, ve Štrasburku.

Zdroj:

<https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=587935&SecMode=1&DocId=642796&Usage=2>.

¹²⁹ Tamtéž.

místě bydlela, bydlí a bydlet bude, stejně tak jako z existence jiných vazeb osoby s takovým místem, ať už osobního nebo obchodního charakteru. Osoba je dále považována za domicilovanou na určitém místě tak dlouho, dokud nezískala domicil nový. Co se týče osob ve svazku manželském, domicil jednoho z manželů netvoří automaticky domicil druhého manžela, může však být významným vodítkem právě při určování domicilu manžela druhého. Pokud jde o osoby, které mají pouze bydliště, a jejichž domicil nemůže být určen v souladu s právě uvedenými pravidly, za jejich domicil bude považováno místo jejich bydliště. Stejně se bude postupovat i u osob uprchlých ze země jejich původního domicilu, které si zatím v jiné zemi nezaložily nový domicil ve smyslu tohoto doporučení.¹³⁰

Bydliště osoby je naproti tomu založeno pouze na kritériu faktičnosti, když nezávisí na právním nároku usadit se či bydlet. Osoba tak má bydliště v zemi podřízené určitému právnímu systému nebo na určitém místě v takové zemi, pokud tam po určitý časový úsek pobývá. Takový pobyt však nemusí být nutně nepřetržitý. Při určování, zda jde o obvyklé bydliště, musí být pozornost věnována trvání a kontinuitě bydlení. Stejně tak je nutné vzít v potaz další skutečnosti poukazující na trvalá pouta mezi osobou a jejím bydlištěm, ať už jsou takové vazby charakteru osobního nebo profesionálního. Podmínkami existence takového bydliště nebo obvyklého bydliště nejsou ani dobrovolné založení bydliště, ani záměr osoby udržet si jej. Takový záměr však může být vzat v potaz při rozhodování, zda vůbec osoba nějaké bydliště má či při následném posuzování jeho charakteru. Jak bydliště, tak obvyklé bydliště osoby jsou nezávislé na bydlišti či obvyklém bydlišti osoby jiné.¹³¹

Ohledně domicilu lze tedy uzavřít, že na úrovni Výboru ministrů byl tento institut vnímán jako místo podřízené určité jurisdikci, se kterým je osoba spojena určitým poutem, a které si dobrovolně zvolila za hlavní, ne-li jediné bydliště, a usadila se na něm se záměrem pojmout toto místo, resp. učinit z tohoto místa středisko svých životních zájmů. Na takový záměr se pak dá usuzovat z okolností různého charakteru. Takové místo může být i širší geografickou jednotkou, důležité ale je jeho podřízení určitému právnímu systému. Dále je domicil osoby vnímán jako nezávislý na domicilu osoby jiné. A plyne, že ve stejném čase může mít osoba pouze jeden domicil, nepřichází

---

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ Tamtéž.

ale v úvahu, že by osoba neměla domicil žádný.

5.4 Domicil v systému common law

Kolébkou domicilu v pravém slova smyslu je angloamerická právní kultura, kde je tento institut používán jako hraniční určovatel namísto státní příslušnosti, hraničního určovatele typického pro kontinentální právní systémy. Ovšem i mimo angloamerickou právní oblast se dají najít země, v nichž má domicil ve své základní čisté podobě místo. Takovými zeměmi jsou především Norsko a Dánsko, částečně pak ale také Švýcarsko, Belgie a Francie.¹³² Ne ve všech zemích má však tento pojem stejný význam. V žádném případě pak není pojmem zaměnitelným s pojmem bydliště, tak jak ho zná právo české. V některých státech kontinentálního typu pak bývá pojem domicil používán v právu daňovém k označení bydliště pro daňové účely, kdy v takovém případě jde o trvalé bydliště osoby.

Z důvodu soustředění se více na jakousi stálou oddanost, než na okamžitou fyzickou přítomnost, býval domicil v systému common-law občas přirovnáván k občanství, nebo alespoň označován za občanství připomínající, což vyvolalo počet diskuzí. Pravdou zůstává, že ani tyto dva pojmy nejsou totožné a specifická domicilu zaměstnala v historii nejednu osobu činnou v právní sféře, ať už na poli akademickém či soudním, a definicí domicilu se tak dá najít nepřehledné množství.

Stone pak tradiční pojetí domicilu v systému anglosaského práva označuje za mající smysl trvalého bydliště podle práva kontinentálního. Nazývá ho jako „státní příslušnost v převlečení“.¹³³

V právu americkém požaduje domicil integraci osoby do určité národní sociální struktury prostřednictvím svého bydliště, a to do té míry, aby taková osoba považovala toto bydliště za svůj domov, který neplánuje opustit.¹³⁴ Domicil „americký“ znamená bydliště na určitém místě, doprovázené pozitivním nebo pravděpodobným důkazem o

---

¹³² *Kučera, Z.* Mezinárodní právo soukromé. 7. opravené a doplněné vydání. Brno: Doplněk, 2009, s. 131.

¹³³ *Stone, P.* EU Private International Law. Harmonization of Laws. 2nd edition. Gheltenham: Edward Elgar Publishing, 2010, s. 70.

¹³⁴ *Shawhan, M.* The Significance of Domicile in Lyman Trumbull's conception of Citizenship. The Yale Journal, 2010, 119:1351, p. 1351f. Zdroj: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1497630.

záměru setrvat na takovém místě na dobu neurčitou. Je jím tedy myšleno místo, kde osoba žije a má svůj domov a takové místo je považováno za její domicil do doby, dokud není prokázán opak. To, že má osoba domicil na jednom místě není na překážku tomu, aby sídlila na místě jiném. Domicil je založen fyzickou přítomností, spolu s určitým stavem mysli, zahrnujícím úmysl na takovém místě zůstat, a se smýšlením o takovém místě jako o domově.¹³⁵

5.4.1 Anglie a Wales

Podle anglického práva je osoba považována za domicilovanou v té zemi, ve které má, nebo je alespoň podle jejího práva považována za mající v ní, svůj stálý domov. Pravidla domicilu jsou tedy koncipována tak, že nemusí nutně odpovídat společenské realitě. Příkladem může být situace, kdy osoba nemá žádný trvalý domov, resp. žádné trvalé bydliště, právo však od takové osoby požaduje, aby měla domicil. Podobně pak je možné, aby určitá osoba měla více domovů, domicil však může mít vždy pouze jeden. Ve výsledku může mít osoba svůj domov v jedné zemi a domicil v zemi druhé. V systému common law obdrží každá osoba při svém narození tzv. domicil původu, který jí zůstane, ať už se nachází kdekoliv, až do okamžiku, kdy by nabyla domicil nový, a to buď domicil zvolený, nebo domicil závislý. Domicil původu tedy nabývá osoba v důsledku působení práva již při svém narození. Není možné se takového domicilu zbavit. Pozastaven je v případě domicilu zvoleného nebo domicilu závislého, ale jakmile osoba takového domicilu pozbude, resp. takový domicil opustí, domicil původu ožívá, ledaže je nabyto jiného domicilu zvoleného nebo závislého. Domicil původu pak nebude určován ani tak podle místa narození, jako spíše podle domicilu osoby, na které je dítě v okamžiku svého narození závislé. Obecně platí, že u dětí manželských to bude otec, u těch nemanželských matka. Podstatou domicilu zvoleného je, že jakákoli osoba, která není právně závislá na osobě jiné, může kdykoli změnit svůj domicil a získat domicil nový, zvolený, a to tak, že se usídílí v zemi odlišné od země domicilu původu. K takovému účinku je však třeba splnění dvou předpokladů. První předpoklad je, že osoba zamýšlí pojmout tuto zem jako místo svého jediného nebo hlavního bydliště a za druhé, že zde po dobu neurčitou pokračuje v bydlení. I

---

¹³⁵ *Garner, B. A. (ed.) Black's Law Dictionary. 9th edition. St. Paul: West Group, 2009, s. 558n.*

krátkodobé bydlení na určitém místě tak může konstituovat domicil, je-li doprovázeno požadovaným stavem mysli. Ke vzniku zvoleného domicilu tak nedojde, zamýšlí-li osoba usídlit se v jiné zemi pouze po pevně stanovenou dobu nebo do doby než nastane určitá jasně předvídatelná a předpokládaná událost. Naproti tomu, pokud lze vzhledem ke všem okolnostem uzavřít, že osoba zamýšlí vytvořit v určité zemi svůj domov na dobu neurčitou, nabude v takové zemi domicil, bez hledu na jeho pokračující emocionální vazbu k jiné zemi, nebo nehledě na úmysl změnit své bydliště v důsledku nepředvídatelné události. Opuštění domicilu zvoleného je v Anglii a Walesu možné za předpokladu, že osoba opustí zemi svého zvoleného domicilu a také upustí od záměru vrátit se tam zpět, jako do svého trvalého bydliště. Pokud soud rozhoduje o domicilu určité osoby, je zapotřebí, aby vzal v potaz celý její život. Úmysl opustit takové místo je bez efektu, pokud tím opuštěním opravdu není následováno. Dokud tak osoba neopustí zemi, ve které má svůj zvolený domicil, bude považována za domicilovanou v takové zemi, a to i pokud změnila své záměry a chce se vrátit na místo svého domicilu původu.

5.4.2 Spojené království, Irsko a Bruselská úmluva

Změny Bruselské úmluvy plynoucí z jejího prvního přepracování v důsledku přistoupení nových smluvních států v roce 1978 okomentoval ve své zprávě *Schlosser*,¹³⁶ který věnoval bližší pozornost mimo jiné domicilu ve smyslu anglosaského práva, jelikož vedle Dánska tehdy přistupovalo právě Spojené království Velké Británie a Severního Irska a Irsko, tedy země reprezentující anglosaskou právní kulturu. *Schlosser* uvedl, že právní pojetí domicilu v Irsku a Spojeném království se v několika ohledech liší od právního pojetí tohoto konceptu v zemích kontinentálního právního systému. Jako první z rozdílů vyjmenoval skutečnost, že v Irsku a Spojeném království se na domicil nahlíží více jako na jakési zakořenění určité osoby uvnitř teritoria, nad kterým vládne určitý právní systém, ne tedy jako na spojení osoby s určitým místem či přímo s bydlištěm osoby v určitém místě, jak je na domicil nahlíženo v právu kontinentálním. Domicil tak ve Spojeném království a Irsku pouze

---

¹³⁶ *Schlosser, P.* Report on the Convention on the Association of the Kingdom of Denmark, Ireland and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland to the Convention on Jurisdiction and the Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters and to the Protocol on Its Interpretation by the Court of Justice (dále jen „Schlosser Report“). Zdroj: <http://www.uniset.ca/other/art/schlosser.pdf>.

víceméně indikuje, spadá-li osoba pod právní systém Anglie a Walesu, Skotska, Severního Irsku, nebo případně pod jiný právní systém. Spojení osoby s určitým partikulárním místem je pak namísto pojmu „domicile“ označováno pojmem „residence“. Podle práva Spojeného království nepřichází v úvahu, aby osoba neměla žádný domicil, ale ani to, aby měla více než jeden.¹³⁷ Na závěr bylo vyvozeno, že pokud by si Spojené království a Irsko ponechaly jejich tradiční koncept domicilu i pro potřeby jeho posouzení za účelem určení příslušnosti soudu podle jednotných evropských pravidel, vedlo by to k jisté nerovnováze v aplikaci tehdejší Bruselské úmluvy a potažmo současně platného Nařízení Brusel I. Spojené království a Irsko tak byly požádány, aby současně s legislativou implementující Bruselskou úmluvu přijali pro její účely takový koncept domicilu, který by se více přibližoval pojetí domicilu ve smyslu Bruselské úmluvy, lépe řečeno pojetí domicilu v původních smluvních státech Bruselské úmluvy.¹³⁸ Přizpůsobením konceptu domicilu pro fyzické osoby to však pro Spojené království a Irsko neskončilo, neboť na nich bylo dále požadováno, aby přizpůsobily rovněž svá pojetí sídla obchodní společnosti, lišící se opět od klasického kontinentálního pojetí takového sídla, jehož ekvivalent se v právu Spojeného království a Irsku nenalézá. Pro účely mezinárodního práva soukromého pak právo Spojeného království a Irsku nahlíží do toho právního systému, pod jehož vládou byla obchodní společnost založena a taková oblast práva tvoří její domicil. Pokud by bývalo nedošlo k přizpůsobení tohoto konceptu, opět by byla následkem nerovnováha. Bylo tedy znovu doporučeno, aby tyto země přijaly pro účely aplikace Bruselské úmluvy vhodný koncept „domicilu obchodní společnosti“ korespondující blíže s pojetím sídla obchodní společnosti ve smyslu kontinentálního právního systému. Přičemž takové pojetí by nebránilo žádné obchodní společnosti v tom, aby měla svůj „domicile“ ve Spojeném království či Irsku v souladu s jejich právem a zároveň sídlo v jiné zemi podle jejího práva. Problém, který pak může vzejít ze skutečnosti, že jedna obchodní společnost může mít podle vícera právních řádů více sídel, lze obejít pravidly Bruselské úmluvy o litispendenci.¹³⁹

---

¹³⁷ Schlosser Report, s. 95.

¹³⁸ Tamtéž, s. 96.

¹³⁹ Tamtéž, s. 96 a 97.

5.5. Pojem domicil a Česká republika

Termín „*domicile*“ ve svém původním originálním významu ve smyslu angloamerické právní kultury je do českého jazyka překládán jako „země trvalého bydliště“, popřípadě „sídlo“, případně jako sloveso „ubytovat, usídlit“. ¹⁴⁰ Také ale jako „řádné bydliště, sídlo“ osoby v určitém státě nebo „domicil“. ¹⁴¹

Pro českou jazykovou verzi Nařízení Brusel I byl jako překlad pojmu „*domicile*“ zvolen termín „bydliště“, ¹⁴² který není v tomto směru používán pouze ve vztahu k fyzickým osobám. Jako legislativní zkratka pojmu „sídlo“ se vztahuje i na osoby právnické, v jejichž případě tedy v souladu s článkem 60 odst. 1 Nařízení Brusel I souhrnně označuje sídlo, ústředí, nebo hlavní provozovnu právnické osoby.

Právní koncept „bydliště fyzické osoby“ je českou právní teorií vykládán jako místo, kde fyzická osoba bydlí s úmyslem zdržovat se zde trvale, když není vyloučeno, aby takových míst bylo více. ¹⁴³ Definice tohoto institutu pro účely civilního soudního řízení ale není k nalezení v žádném z českých právních předpisů a jeho vymezení je tak založeno na ustálené rozhodovací praxi soudů České republiky.

Ve spojení s fyzickými osobami je tedy pojem bydliště vnímán jako obec, resp. městský obvod, v němž daná osoba bydlí, a to s úmyslem se v něm trvale zdržovat. Bydlištěm je pak zejména místo, kde má fyzická osoba svůj byt, rodinu, popřípadě kde pracuje, jestliže tam také bydlí. Okolnosti dočasného charakteru, jako například pobyt v nemocnici, studium či výkon trestu odnětí svobody, následně nehrají v posuzování bydliště fyzické osoby roli. Jiná situace by nastala, pokud by se fyzická osoba v místě původně dočasného pobytu začala zdržovat s úmyslem trvale tam bydlet. Značný důraz klade soud při posuzování bydliště fyzické osoby na údaje uvedené v evidenci

---

¹⁴⁰ Viz. *Oherová, J., Svoboda, M., Kalina, M., Bočánková, M.* Anglicko-český právní slovník. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2010, s. 185.

¹⁴¹ *Chromá, M.* Anglicko-český právní slovník. Praha: Leda, 1997, s. 109.

¹⁴² Srov. německou verzi, která používá termín „Wohnsitz“, překládaný do češtiny jako trvalé bydliště (viz např. *Aleš, M.* Německo-český právní slovník. Praha: Linde, 2003, s. 515) nebo též španělskou verzi, která používá termín „domicilio“, překládaného do češtiny jako bydliště, místo pobytu, sídlo, nebo i trvalé bydliště (viz např. *Brynda, J.* Španělsko-český právní a ekonomický slovník. Praha: Linde, 2007, s. 253).

¹⁴³ Srov. např. *Winterová, A. a kol.* Civilní právo procesní. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, s. 115.

obyvatelstva. Současně ve sporném řízení je na žalovaném, aby v případné námitce místní nepříslušnosti doložil skutečnosti prokazující, že se jeho bydliště nachází na místě jiném, než je adresa jeho trvalého pobytu.¹⁴⁴

Bydliště, resp. sídlo¹⁴⁵ právnické osoby musí být podle § 19c odst. 2 ObčZ¹⁴⁶ určeno adresou, kde právnická osoba skutečně sídlí, tedy místem, kde je umístěna její správa a kde se veřejnost může s právnickou osobou stýkat.¹⁴⁷ Plyne tedy, že české právo chápe sídlo právnické osoby jako sídlo faktické. V takovém pojetí neodpovídá pojmu sídlo tak, jak je použito v Nařízení Brusel I, neboť to vztahuje takový pojem k sídlu podle práva inkorporace právnické osoby, jež je zpravidla zapsáno v odpovídajícím veřejném rejstříku, a nejde tudíž o sídlo faktické. Na druhé straně, pojem ústředí¹⁴⁸ je již i v Nařízení Brusel I pojmem, který vychází z faktického stavu a označuje místo, kde právnická osoba skutečně sídlí, jinak řečeno, kde má své vedení a odkud je řízena. Pojem hlavní provozovna¹⁴⁹ je pak pojímán jako místo, kde se odehrává většina aktivit právnické osoby.

5.5.1 Bydliště v judikatuře českých soudů

Jak již bylo výše několikrát naznačeno, pokud jde o určení domicilu fyzické osoby pro účely Nařízení Brusel I, na místo nastupuje národní legislativa členských států. V případě České republiky je klíčovým předpisem občanský soudní řád,¹⁵⁰ zejména jeho § 85 odst. 1, jehož pravidla jsou v souvislosti s článkem 59 odst. 1 Nařízení Brusel I rozhodná pro posouzení, zda má žalovaný na území České republiky bydliště. Taktéž bylo výše zmíněno, že ani toto ustanovení, ani jiný právní předpis, neposkytují definici pojmu bydliště. Zbylo tak na Nejvyšším soudu, aby takovou

---

¹⁴⁴ Drápal, L., Bureš, J. a kolektiv. Občanský soudní řád I. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 559n.; Ludvík, D., Ištvanek, F., Javůrková, N., Kasíková, M., Lavický, P. a kolektiv. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 397n.; Škárová, M. a kolektiv. Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou. 4. aktualizované vydání podle stavu k 1. září 2009. Praha: Linde, 2009, s. 183.

¹⁴⁵ *Statutory seat* v angličtině.

¹⁴⁶ Z. č. 40/1964 Sb.

¹⁴⁷ Uvádí-li právnická osoba jako své sídlo jiné místo než své sídlo skutečné, může se každý dovolat i jejího skutečného sídla.

¹⁴⁸ *Central administration* v angličtině.

¹⁴⁹ *Principal place of business* v angličtině.

¹⁵⁰ Zákon č. 99/1963 Sb.

definici provedl. Nejen prostřednictvím institutu dovolání, ale i díky § 11 odst. 3 o.s.ř., podle kterého může být místní příslušnost určena rozhodnutím Nejvyššího soudu, a to v situaci, kdy podmínky místní příslušnosti chybějí, anebo je nelze zjistit,¹⁵¹ je tedy k nalezení několik rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky, ve kterých došlo k vymezení pojmu bydliště, a to nejen pro účely samotného českého práva, ale i pro účely jeho použití k aplikaci Nařízení Brusel I.

Často citované usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. června 2005, sp.zn. 30 Cdo 444/2004, je s ohledem na vymezení pojmu bydliště zřejmě nejvýznamnější. V původním sporu, který vydání tohoto usnesení předcházelo, byla řešena otázka pravomoci soudu ve věci vypořádání dědictví. Soud prvního stupně rozhodl, že není dána pravomoc českého soudu, neboť ani zůstavitel, ani pozůstalí neměli bydliště na území České republiky. Toto rozhodnutí bylo v řízení o odvolání potvrzeno i soudem odvolacím. Proti tomuto potvrzujícímu rozhodnutí však podali účastníci dovolání, jehož zásadní význam spatřovali mimo jiné v potřebě interpretace některých pojmů, například právě pojmu „bydliště“ zůstavitele. K tomu následně Nejvyšší soud konstatoval, že „obsah pojmu bydliště, tak jak ho užívá občanský soudní řád nebo zákon č. 97/1963 Sb., není totožný s obsahem pojmu „trvalý pobyt“, kterého užívají předpisy správního práva upravující evidenci obyvatel“ a dále, že i když se tyto dva pojmy budou často překrývat, „ne vždy se zápis v identifikačním dokladu (např. v občanském průkazu nebo jiném dokladu totožnosti) či v evidenci obyvatelstva o trvalém pobytu fyzické osoby bude shodovat se skutečným bydlištěm této osoby.“ Neposledně Nejvyšší soud vyjádřil, co se podle jeho představy konkrétně míní pojmem bydliště, když uvedl, že „bydlištěm fyzické osoby se rozumí obec, resp. městský obvod, v němž tato osoba bydlí s úmyslem se zde trvale zdržovat. Bydlištěm je zejména místo, kde má fyzická osoba svůj byt, rodinu, popř. kde pracuje, jestliže tam také bydlí. Okolnosti dočasného charakteru, jako např. pobyt v nemocnici, výkon trestu odnětí svobody, studium, vojenská služba, nic nemění na bydlišti fyzické osoby, nejsou-li současně doprovázeny takovými okolnostmi, z nichž lze s jistotou usuzovat, že fyzická osoba se v místě původně dočasného pobytu zdržuje s úmyslem zde trvale bydlet.“ Následně byla uznána možnost, že v moderní společnosti se fyzická osoba zdržuje, resp. bydlí, na více

---

¹⁵¹ Viz. *Winterová, A. a kol. Civilní právo procesní. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, s. 119.*

místech, přičemž úmysl trvale se tam zdržovat nemusí mít pouze ve vztahu k jednomu z takových míst, nýbrž je možné, že se zamýšlí trvale zdržovat na více takových místech, či na všech. Jako typický příklad pak Nejvyšší soud uvedl situaci, kdy „fyzická osoba pravidelně po určité období roku či jiného časového vymezení bydlí na různých místech a všem je vlastní, že tato osoba zde bydlí trvale.“ Pokud jde o vymezení místa, kde se osoba zdržuje, k takovému místu pak, podle tohoto rozhodnutí, nepojí fyzickou osobu právě úmysl zdržovat se tam trvale. V důsledku právě řečeného Nejvyšší soud vyvodil, že závěr odvolacího soudu o neexistenci zůstavitelova bydliště v České republice, který se opírá pouze o zjištění, že zůstavitel měl bydliště ve Spolkové republice Německo, je předčasný, když s ohledem na zjištěné skutečnosti nebylo podle názoru Nejvyššího soudu možné vyloučit, že zůstavitel měl, vedle bydliště ve Spolkové republice Německo, bydliště také v České republice. Na závěr Nejvyšší soud přidal, že závěr odvolacího soudu, že zůstavitel měl v České republice pouze „pobyt“, je v tomto směru relevantní. Jednou z pozůstalých byla v této věci i osoba nezletilá, o které soud prvního stupně v rozhodnutí potvrzeném soudem odvolacím učinil závěr, že nemá bydliště na území České republiky, a to proto, že do České republiky pouze dojíždí se svou matkou, která zde podniká, přičemž bydliště má ve Spolkové republice Německo, jejíž je také státní občankou a k jejímuž území je připoutána školní docházkou. Nejvyšší soud se opět vyjádřil v tom smyslu, že „dosud provedená zjištění neumožňují učinit závěr, zda se jmenovaná, ve výše popsaném smyslu, zdržuje na území České republiky, či nikoli. Vzhledem k tomu, že procesní úkony učiněné nezletilou (její zástupkyní) v dané věci je na místě vykládat jako projev „žádosti“ o projednání dědictví po zůstaviteli českým soudem.“ Tudíž „je zjištění skutečností prokazujících, zda se jmenovaná „zdržuje“ na území České republiky, rozhodné pro závěr o pravomoci českých soudů k projednání a rozhodnutí předmětné věci.“ Nejvyšší soud tak zrušil rozhodnutí odvolacího soudu i soudu prvního stupně, kterému věc vrátil k novému projednání.

Na toto stanovisko se později odvolal Okresní soud v Chebu, který v jednom ze svých případů řešil právě otázku pojmu bydliště ve smyslu Nařízení Brusel I. Tomu z tohoto stanoviska vyplynul závěr, že pojem bydliště je českým právem chápán jako místo faktického pobytu fyzické osoby ve spojení s úmyslem se zde trvale zdržovat.¹⁵²

---

¹⁵² *Pauknerová, M.* Evropské mezinárodní právo soukromé, s. 136.

Podle mého názoru lze tedy z tohoto usnesení Nejvyššího soudu vyvodit několik charakteristických znaků bydliště v českém právu. Těmi jsou faktičnost, úmysl osoby zdržovat se na takovém místě trvale a možnost plurality bydlišť. Za vodítko pro určení, zda má osoba na zemi České republiky bydliště a zároveň též pojítka dané osoby s takovým místem lze považovat osobní či hospodářské zájmy dané osoby.

Usneseními vydanými ve dnech 14. července 2010 (sp.zn. 4 Nd 158/2010), 9. prosince 2010 (sp.zn. 4 Nd 389/2010) a 24. srpna 2011 (sp.zn. 4 Nd 242/2011) rozhodoval Nejvyšší soud vždy o určení místně příslušného soudu v souladu s § 11 odst. 3 o.s.ř. Jelikož ve všech třech řízeních byly identické nejen strany a předmět sporu, ale i závěr, ke kterému došel Nejvyšší soud, je o nich pojednáno na jednom místě. Předmětem sporu byla pokaždé peněžitá pohledávka žalobce vůči žalovanému jako přírážka k jízdě za použití městské hromadné dopravy bez platného dokladu. Žalovaný byl státním občanem Polské republiky a na adrese v České republice, uvedené rovněž v žalobě, se dlouhodobě nezdržoval, což bylo prokázáno. Na shodné adrese měl žalovaný evidován i svůj trvalý pobyt jakožto občan Evropské unie. Jiné místo bydliště žalovaného ani v České republice, ani v jiném členském státu Evropské unie zjištěno nebylo. Nejvyšší soud se vyslovil v tom smyslu, že se jedná o věc náležející do pravomoci soudů České republiky. Při posuzování, zda na tohoto žalovaného spadá působnost článku 2 odst. 2 Nařízení Brusel I Nejvyšší soud stanovil, že žalovaný má v České republice trvalý pobyt občana Evropské unie, a tak je zjevné, že má v úmyslu se zde zdržovat, proto musí někde bydlet, i když se nepodařilo zjistit kde. Takový závěr vyvodil soud ze skutečnosti, že žalovaný nenahlásil žádnou změnu pobytu, tak jak mu ukládá zákon o pobytu cizinců na území ČR.¹⁵³ Ten stanoví, že „cizinec, kterému byl vydán průkaz o povolení k trvalému pobytu nebo průkaz o povolení k trvalému pobytu občana Evropské unie, je povinen hlásit změnu pobytu na území do 30 pracovních dnů ode dne změny ministerstvu. Povinnost se na cizince vztahuje, pokud předpokládaná změna místa pobytu bude delší než 180 dnů. Ministerstvo o změně pobytu neprodleně informuje policii.“¹⁵⁴ Podle informací soudu tak žalovaný neučinil, z čehož Nejvyšší soud dovodil určitý vztah žalovaného k městu podle adresy jeho bydliště a rozhodl proto o místní příslušnosti relevantního okresního soudu. Domnívám se, že v těchto

¹⁵³ Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR.

¹⁵⁴ Srov. zejména § 98 tamtéž.

třech případech dal Nejvyšší soud pojmu bydliště, resp. domicil pro účely Nařízení Brusel I širší rozměr, a sice v tom smyslu, že pokud jde o určení, zda se bydliště, resp. domicil cizího státního příslušníka pro účely Nařízení Brusel I nachází na území České republiky, větší váha byla de facto přiznána evidenci osoby v příslušném registru, a to na úkor faktičnosti bydliště takové osoby. O žalovaném bylo totiž v daném případě známo, že se na místě svého oficiálního bydliště v České republice dlouhodobě nezdržuje a ani o místě jeho pobytu nebyly soudu známy žádné informace. Příslušný úřední zápis se tedy neshodoval se skutečným místem pobytu žalovaného, přesto z tohoto zápisu soud dovodil úmysl žalovaného zdržovat se trvale na území České republiky a uzavřel, že z tohoto důvodu na jejím území bydliště mít musí. Že není známo, kde konkrétně nezdá se být v tomto případě relevantní.

I v usnesení ze dne 16. července 2008 ve věci sp.zn. 4 Nd 218/2008, kde se jednalo o zaplacení peněžité pohledávky rozhodoval Nejvyšší soud o tom, který soud je místně příslušný. Pro Nejvyšší soud ze spisu vyplynulo, že žalovaný, kterým byl státní příslušník Slovenské republiky s trvalým pobytem tamtéž, neměl v té době na území České republiky povolen žádný druh pobytu podle zákona o pobytu cizinců na území ČR a nebyly k němu evidovány žádné poznatky. Obeslán byl na adresu trvalého pobytu ve Slovenské republice i na adresu v České republice uvedenou v žádosti o vydání firemní karty podané společně s jeho zaměstnavatelskou společností. Ani jedna z obšlék nebyla žalovanému doručena. V případě prvním z důvodu toho, že žalovaný zásilku v úložní době nepřevzal, v případě druhém s odůvodněním, že je na dané adrese neznámý. Předžalobní výzvu, kterou zaslal žalobce na adresu trvalého bydliště, převzal otec žalovaného, který v odpovědi na ní sdělil, že žalovaný se v místě trvalého pobytu nezdržuje a pracuje někde v Praze, kde i bydlí. Z žalobcem předložených listin vyplývalo, že žalovaný byl zaměstnán u společnosti sídlící v Praze, s pobočkami mimo jiné i v Brně. Pro zaslání výpisů firemní karty uvedl žalovaný adresu v Brně. Zaměstnavatel žalovaného měl s žalobcem uzavřenou smlouvu o firemním karetním účtu, když na základě pracovněprávního vztahu a uvedené smlouvy podal žalovaný společně se zaměstnavatelem žádost o vydání firemní karty od žalobce. Ta mu byla vystavena. Ve všeobecných smluvních podmínkách byl smluven právní režim České republiky a příslušnost českých soudů. Z jednotlivých výpisů účtu pak bylo viditelné, že

téměř všechny platby byly uskutečněny na území města Brna. Z výše uvedeného vyplynulo, že žalovaný se nezdržoval na místě svého trvalého pobytu na Slovensku, nýbrž se zdržoval na území České republiky. Nebylo však prokázáno, kde měl bydliště v době zahájení řízení ani v době vydání tohoto usnesení Nejvyššího soudu, když na žádnou ze známých adres se mu nepodařilo doručit. Nejvyšší soud nakonec vyhodnotil bydliště tohoto žalovaného jako neznámé. Zároveň však konstatoval příslušnost českého soudu, a to na základě článků 3 a 5 Nařízení Brusel I pro případ, že se jeho bydliště nachází na území jiného členského státu a na základě článku 23 odst. 1 Nařízení Brusel I pro případ, že se jeho bydliště nachází na území České republiky. Jako místně příslušný byl určen okresní soud v místě, kde žalovaný provedl převážnou většinu plateb, neboť právě tato skutečnost dovedla Nejvyšší soud k závěru o určitém vztahu žalovaného k takovému místu.

Podle mého názoru, toto rozhodnutí Nejvyššího potvrzuje můj závěr vyvozený ze tří předchozích rozhodnutí, neboť na rozdíl od předchozí věci, v této měl soud indicie o pobytu, resp. pohybu žalovaného na území České republiky, a to po delší časový úsek. Jelikož ale neměl žalovaný na území České republiky povolen žádný druh pobytu a navíc nebylo známé místo, kde se skutečně zdržuje, bylo uzavřeno, že nelze určit, zda se jeho bydliště nachází na území České republiky.

V usnesení ze dne 26. července 2011 ve věci sp.zn. 32 Cdo 1401/2011 se Nejvyšší soud dotkl otázky možné plurality bydliště žalovaného. Předmětem sporu byla žaloba o zaplacení určité peněžité částky jako ceny za služby spočívající v provedení finančního a daňového auditu, včetně souvisejících administrativních služeb, které měla žalobkyně žalovanému poskytnout na základě ústně uzavřené smlouvy. Svým prvním podáním namítl žalovaný nedostatek místní příslušnosti Obvodního soudu pro Prahu 9 a nedostatek pravomoci českých soudů. Svou námitku odůvodnil vyjádřením, že v České republice nemá žádné bydliště, je občanem Irské republiky a trvale žije jen na uvedené adrese v Irsku. Soud prvního stupně následně dovodil, že je třeba aplikovat Nařízení Brusel I, a sice z důvodu toho, že žalovanému bylo vydáno potvrzení o přechodném pobytu občana Evropské unie na území České republiky s poslední adresou pobytu na Praze 8. Pokud jde o určování pojmu bydliště, soud prvního stupně uvedl, že je třeba jej

chápat jako místo faktického pobytu, tak jak jej má na mysli občanský soudní řád, což ho přivedlo k závěru, že není postačující, že žalovaný má na území České republiky povolen pobyt, neboť fakticky se na jejím území nezdržuje ani dlouhodobě, ani trvale. S poukazem na námitku žalovaného, že tento se trvale zdržuje na území Irské republiky, uzavřel soud prvního stupně, že jeho pravomoc, resp. mezinárodní příslušnost není dána a pro takovou neodstranitelnou překážku řízení zastavil. Městský soud v Praze, jako soud odvolací, závěr soudu prvního stupně potvrdil. Argumentoval tím, že žalovaný sdělil místo svého bydliště v Irsku, přičemž není důvod mu nevěřit, že se jedná o skutečné bydliště ve smyslu Nařízení Brusel I (i občanského soudního řádu), když ze žaloby i připojených listin plyne, že žalobkyně byla s bydlištěm žalovaného v Irsku srozuměna, neboť jej takto v žalobě označila a právě na adresu v Irsku mu zasílala jak fakturu, tak upomínky. Žalobkyně podala dovolání, ve kterém mimo jiné odvolacímu soudu vytýkala, že tento považoval za bydliště žalovaného pouze to, které on sám jako své bydliště uvedl, a dále už nezjišťoval, zda žalovaný nemá bydliště i v jiném členském státě, tj. zda se v něm nezdržuje s úmyslem zdržovat se v něm trvale, zejména, pokud zde má povolený pobyt či zde pracuje. Nejvyšší soud se ve svém usnesení k této věci vyslovil následujícím způsobem: „Závěr soudu o tom, že je tu takový nedostatek podmínek řízení, který nelze odstranit, takže řízení musí být zastaveno, musí být založen na spolehlivém zjištění skutečností, z nichž takový závěr vyplývá. Zjištění odvolacího soudu, že žalovaný má bydliště na území jiného členského státu, samo o sobě nevylučuje, že žalovaný má bydliště též na území České republiky a jsou tudíž naplněny podmínky mezinárodní příslušnosti českých soudů podle článku 2 odst. 1 Nařízení Brusel I.“ Dovolací soud dále uvedl, že „Ustanovení § 85 odst. 1 o. s. ř., jehož pravidla jsou vzhledem k článku 59 odst. 1 Nařízení rozhodná pro posouzení, zda má žalovaný bydliště na území České republiky, a které pojímá bydliště fyzické osoby jako místo, v němž fyzická osoba bydlí s úmyslem zdržovat se tam trvale, totiž ve své druhé větě výslovně počítá s možností, že fyzická osoba může mít více než jedno takové bydliště (neboť může bydlet současně na více místech s úmyslem zdržovat se tam trvale). Jestliže se tedy odvolací soud při zkoumání mezinárodní příslušnosti (pravomoci) soudů České republiky podle článku 2 Nařízení omezil na poznotek, že žalovaný má bydliště na území Irské republiky, aniž se zabýval tím, zda nemá bydliště též na území České republiky, spočívá jeho rozhodnutí na právním posouzení, jež je

neúplné a tudíž nesprávné.“

Rozhodnutí odvolacího soudu bylo, mimo jiné i v této části, jako nesprávné zrušeno, stejně tak jako rozhodnutí soudu prvního stupně v této věci.

Z následujících dvou rozhodnutí Nejvyššího soudu lze vyčíst, za jaké situace lze s jistotou uzavřít, že určitá osoba nemá na území České republiky svůj domicil, resp. bydliště.

V usnesení ze dne 23. listopadu 2005, ve věci sp.zn. 30 Nd 209/2005, Nejvyšší soud rozhodl, že nemůže určit místně příslušný soud, neboť pravomoc českých soudů není dána. Řízení v této věci bylo u soudu prvního stupně zahájeno návrhem na úpravu výchovy a výživy nezletilých vůči jejich otci, podaným Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí, jako zástupcem matky nezletilých. Za bydliště otce bylo označeno místo v Praze. Soud prvního stupně předložil věc Nejvyššímu soudu k rozhodnutí o tom, který soud věc projedná a rozhodne. Poukázal na zjištění, že obě nezletilé děti i jejich matka jsou státními příslušníky Polské republiky a na jejím území žijí. Otec je vietnamským státním příslušníkem a na uvedené adrese se nezdržuje a nikdy nezdržoval. Zároveň není ani uveden v Centrální evidenci obyvatel, ani v Evidenci cizinecké policie ČR. Na základě takových skutečností dovedl Nejvyšší soud, že nejenže otec není státním občanem České republiky, ale ani jeho bydliště se na jejím území nenachází. Z takového závěru pro Nejvyšší soud vyplynulo, že v daném případě není použitelná ani dvoustranná smlouva o právní pomoci mezi republikami Českou a Polskou,¹⁵⁵ ani Nařízení Brusel I a ani zákon o mezinárodním právu soukromém.¹⁵⁶ Pravomoc soudů České republiky pro řízení tak není dána a Nejvyšší soud nemůže určit místně příslušný soud.

V usnesení ze dne 30. ledna 2008, ve věci sp.zn. 32 Nd 404/2007, ve které byla předmětem sporu peněžitá pohledávka, rozhodoval Nejvyšší soud opět o určení místně příslušného soudu. Soud v prvním stupni vyslovil svou místní nepřislusnost. Odvolací soud takové usnesení soudu prvního stupně změnil tak, že jeho nepřislusnost se nevyslovuje. Soud určil, že předmětná věc patří do pravomoci soudů České republiky

---

¹⁵⁵ Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Polskou lidovou republikou o právní pomoci a úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných, pracovních a trestních ze dne 3. dubna 1984, uveřejněná pod č. 42/1989 Sb.

¹⁵⁶ Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním.

podle článku 22 odst. 1 Nařízení Brusel I. Konstatoval dále, že první žalovaná, bydlící v té době ve Spolkové republice Německo, je občankou České republiky avšak její poslední bydliště se nacházelo v okruhu okresního soudu prvního stupně a tento soud je tedy příslušný podle § 86 odst. 1 občanského soudního řádu. U druhého žalovaného odvolací soud takový postup vyloučil, neboť tento není občanem České republiky a tak je u něj třeba aplikovat ustanovení § 11 odst. 3 o.s.ř. Okresní soud prvního stupně následně předložil věc Nejvyššímu soudu k rozhodnutí o místní příslušnosti podle ustanovení § 11 odst. 3 o.s.ř. S odkazem na § 7 odst. 1 občanského soudního řádu konstatoval Nejvyšší soud, že není pochyb o tom, že věc náleží do pravomoci soudů České republiky, když však ve vztahu k druhému žalovanému, který je občanem Spolkové republiky Německo, ve které má rovněž bydliště, aniž by se v minulosti jeho bydliště nacházelo na území České republiky, nebo se zde zdržoval, nelze užít příslušná ustanovení občanského soudního řádu o místní příslušnosti žalovaného. Nejvyšší soud tak rozhodl, že věc projedná okresní soud místně příslušný pro první žalovanou, neboť to je také vhodné a účelné.

Na základě těchto dvou usnesení lze tedy shrnout, že osoba, která je státním příslušníkem jiného státu než České republiky, nemá na území České republiky zcela logicky bydliště, resp. domicil za předpokladu, že zde ani nemá a nikdy neměla bydliště a ani se zde nezdržuje či nezdržovala. Jak lze odvodit z výše uvedeného, ve všech ostatních případech nelze bez znalosti potřebných detailů možnost bydliště osoby na území České republiky s jistotou vyloučit, a to i v důsledku toho, že české právo umožňuje, aby tatáž osoba měla ve stejném čase více než jedno bydliště, a tak tedy i více než jeden domicil.

Z judikatury Nejvyššího soudu lze uzavřít, že bydlištěm osoby se rozumí místo, kde se osoba skutečně zdržuje, a to s úmyslem zdržovat se na takovém místě trvale. Na takový úmysl osoby lze pak usuzovat zejména z existence jejích osobních nebo hospodářských vazeb s daným místem. České právo umožňuje, aby jedna osoba měla ve stejný čas více než jedno bydliště a stejně tak připouští, že jedna osoba může ve stejný čas zamýšlet zdržovat se trvale na více než jednom místě. Bydliště ve smyslu občanského práva se liší od trvalého bydliště ve smyslu práva správního, i když není

vyloučeno, aby tyto dva právní koncepty splynuly na jednom faktickém místě.

Osobně bych ale takovéto bydliště označila za bydliště v užším smyslu, sloužící zejména k určení místní příslušnosti soudů České republiky pro účely vnitrostátních sporů, neboť se domnívám, že některými svými rozhodnutími Nejvyšší soud rozšířil hranice pojmu bydliště, pokud jde o určování příslušnosti českých soudů pro účely Nařízení Brusel I, když se jaksí spokojil s úředním záznamem v příslušném registru. Aniž by totiž v některých případech bylo potvrzeno, že se bydliště žalovaného skutečně nachází na území České republiky, nebo že tu má nějaká osobní či hospodářská pouta, odvodil Nejvyšší soud pouze z takového zápisu úmysl osoby zdržovat se zde trvale a na základě takové skutečnosti určil příslušnost českých soudů v souladu s Nařízením Brusel I, jakožto předpoklad umožňující další postup podle práva vnitrostátního.

I když se neztotožňuji s myšlenkou, že z pouhého záznamu v populačním registru lze usoudit na domicil osoby na území určitého státu, celkově takové rozšíření pojmu bydliště pro účely Nařízení Brusel I vnímám jako přiléhavé. Důvodem je skutečnost, že posuzování domicilu, resp. bydliště pouze, či zejména, na základě faktičnosti, kdy některé české soudy prvního a druhého stupně uzavřely, že jejich mezinárodní příslušnost není dána, protože žalovaný se na území České republiky zjednodušeně řečeno fakticky nezdržuje, by, podle mého názoru, ukazovala na pojetí domicilu, resp. bydliště ve smyslu Nařízení Brusel I jako na obvyklé bydliště. Jako takové by totiž odpovídalo právě konceptu obvyklého bydliště tak, jak bylo vymezeno v praxi SDEU. Z celého kontextu Bruselské úmluvy a Nařízení Brusel I ale plyne, že toto není cíl, který praxe zvolená těmito dokumenty zaměřovala.¹⁵⁷

Z rozhodnutí Nejvyššího soudu dále dovozují, že učinit závěr, že bydliště žalovaného se na území České republiky pro účely Nařízení Brusel I nenachází lze s jistotou pouze u osoby, která nejenže není českým státním příslušníkem, ale ani se na území České republiky nezdržuje a nikdy nezdržovala. Podporu pro takové tvrzení nacházím v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu, kdy bylo judikováno, že u osoby neznámého pobytu, která není evidovaná v žádném z příslušných úředních registrů, ale u které bylo zaznamenáno její zdržování se na území České republiky, nelze vyloučit, že se na území České republiky její bydliště nachází, a to zřejmě až do okamžiku, kdy by byl prokázán opak. Pokud v takovém případě nebude použitelný čl. 2 Nařízení

---

¹⁵⁷ K tomuto dále srov. kapitolu 7 této práce.

Brusel I, ani jiná jeho pravidla pro určování soudní příslušnosti a nebude ani známo bydliště žalovaného na území jiného členského státu, bude zřejmě postupováno podle vnitrostátních ustanovení týkajících se žalovaných s neznámým pobytem.¹⁵⁸

5.6 Domicil fyzické osoby ve vybraných evropských zemích

5.6.1 Belgické království

V Belgii je domicil obecně upraven zákonem o mezinárodním právu soukromém,¹⁵⁹ který ve svém čl. 4 odst. 1 definuje mimo jiné domicil fyzické osoby. Tím je rozuměno místo, kde je fyzická osoba přihlášena k trvalému pobytu v Belgii na základě zápisu v některém z jejích registrů (registr obyvatel, registr cizinců nebo rejstřík čekatelů).

Pro srovnání uvádím, že stejný článek definuje ve svém druhém odstavci rovněž obvyklé bydliště, kterým je u fyzických osob místo, v němž se fyzická osoba natrvalo usadila, a to i v případě, že v něm není přihlášena a bez ohledu na to, zda má povoleno v něm pobývat či se v něm usadit. Při určování takového místa se má přihlídnout zejména k okolnostem osobní či profesní povahy svědčícím o trvalé vazbě k tomuto místu či o vůli fyzické osoby tuto vazbu vytvořit.¹⁶⁰

Posuzování domicilu pro účely Nařízení Brusel I se nicméně provádí podle belgického občanského soudního řádu, který vykládá domicil jako místo, kde je osoba registrována u příslušného městského úřadu. Možnost více než jednoho domicilu ve stejný okamžik není vyloučena.¹⁶¹

---

¹⁵⁸ K tomu analogicky srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. května 2011 ve věci sp.zn. 33 Cdo 2485/2008 a rozsudek SDEU č. 327/10 ve věci *Hypoteční banka v. Lindner*, ze dne ze dne 17. listopadu 2011.

¹⁵⁹ Zákon z 16. června 2006 o mezinárodním právu soukromém. In: *Bělohlávek, A. Mezinárodní právo soukromé evropských zemí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 51n.

¹⁶⁰ *Bělohlávek, A. Mezinárodní právo soukromé evropských zemí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 52.

¹⁶¹ National Report Belgium, s. 5.

Zdroj: http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_bx11_belgium.pdf.

5.6.2 Bulharská republika

Hraničním určovatelem mezinárodní příslušnosti bulharských soudů je obecně obvyklý pobyt, jak plyne z bulharského zákona o mezinárodním právu soukromém.¹⁶² Článek 48 odst. 7 tohoto zákona definuje místo obvyklého pobytu osoby, jako místo, kde se osoba usídlila a kde se převážně zdržuje, aniž by toto bylo spjato s povinností registrace nebo povolením k pobytu a usidlování. Obzvláště je nutné přihlídnout k okolnostem osobní nebo profesní povahy, které vyplývají z trvalých vazeb osoby, k tomuto místu nebo z jeho úmyslu si takové vazby vytvořit.¹⁶³ Lze tedy předpokládat, že v tomto smyslu bude pojat i domicil ve smyslu Nařízení Brusel I.¹⁶⁴

5.6.3 Estonská republika

Pojem domicil závisí v Estonsku na jeho vymezení judikaturou. Podle té je to místo, kde osoba trvale nebo prvotně žije. Skutečnost, že by osoba měla ve stejný okamžik více než jeden domicil, nebyla estonskými soudy potvrzena.¹⁶⁵

5.6.4 Finská republika

Finské právo neobsahuje definici pojmu domicil. Obecně se však domicilem rozumí víceméně obvyklý pobyt. Možnost plurality domicilu nebyla ani ve finské judikatuře nikdy vyslovena.¹⁶⁶

---

¹⁶² Čl. 4 bulharského zákona o mezinárodním právu soukromém, ze dne 17. května 2005. In: *Bělohlávek, A. Mezinárodní právo soukromé evropských zemí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 96.

¹⁶³ *Bělohlávek, A. Mezinárodní právo soukromé evropských zemí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 105.

¹⁶⁴ Pozn.: Národní zpráva o aplikaci Nařízení Brusel I není k dispozici, neboť tyto zprávy pochází z roku 2007 a reportují předchozí zkušenosti, pro Bulharsko je Nařízení Brusel I ale v platnosti od 1.1.2007.

¹⁶⁵ National Report Estonia, s. 10.

Zdroj: http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_bx11_estonia.pdf.

¹⁶⁶ National Report Finland, s. 10.

Zdroj: http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_bx11_finland.pdf.

5.6.5 Francouzská republika

Francouzské právo rozlišuje „*résidence habituelle*“, „*habitation*“ a „*domicile*“. *Habitation* znamená příležitostný pobyt. *Residence habituelle* na druhé straně odkazuje k místu, kde osoba obvykle žije, přičemž do tohoto konceptu nespadá bydlení dočasného charakteru, jako je například dovolená, či studium. Nadřazeným *residence habituelle*, institutu využívanému hlavně v ekonomické oblasti, je institut „*domicile*“, s významem více pro věci osobního stavu, který ve francouzském pojetí znázorňuje bydliště relevantní pro správní účely. Předpokladem takového *domicile* je existence určitého pouta, například nemovitost či zaměstnání, implikující vůli osoby mít na takovém místě své bydliště, resp. středisko svých zájmů. *Domicile* však ve francouzském právu znamená rovněž tzv. zákonné bydliště, které nemusí odpovídat skutečnému místu, kde určitá osoba žije, což může být případ nezletilé osoby.¹⁶⁷ Jako domicil pro účely Nařízení Brusel I je pak používána právě *résidence habituelle*.¹⁶⁸

5.6.6 Irsko

Podle irské právní úpravy je pro potřeby Nařízení Brusel I osoba v Irsku domicilovaná pouze pokud tam má obvyklý pobyt.¹⁶⁹

5.6.7 Italská republika

Italský občanský zákoník vymezuje ve svém článku 43 domicil jako místo, kde osoba založila sídlo svého obchodu a zájmů. Místo, kde má osoba bydliště je pak označováno jako „*residence*“.¹⁷⁰

---

¹⁶⁷ Rozehnalová, N., Týč, V. Evropský justiční prostor v civilních otázkách. 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2003, s. 196.

¹⁶⁸ National Report France, s. 15. Zdroj: http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_bxl1_france.pdf.

¹⁶⁹ Stone, P. EU Private International Law. Harmonization of Laws. 2nd edition. Gheltenham: Edward Elgar Publishing, 2010, s. 71.

¹⁷⁰ National Report Italy, s. 6. Zdroj: http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_bxl1_italy.pdf.

5.6.8 Království španělské

Podle § 40 Španělského občanského zákoníku¹⁷¹ se za domicil fyzických osob považuje místo jejich obvyklého bydliště, případně místo určené zákonem o občanském soudním řádu.¹⁷²

5.6.9 Kyperská republika

Domicilem na Kypru se myslí trvalé bydliště a ve stejný čas jich osoba nemůže mít více než jeden. Vyžadován je prvek úmyslu bydlet a usadit se. Podle kyperského práva není možné, aby měla osoba domicil, resp. trvalé bydliště na Kypru a zároveň v jiném státě.¹⁷³

5.6.10 Lotyšská republika

Lotyšský občanský zákoník definuje domicil jako místo, kde osoba dobrovolně bydlí, s výslovným nebo nevýslovným záměrem trvale na takovém místě žít nebo pracovat.¹⁷⁴

5.6.11 Lucemburské velkovévodství

V Lucembursku vyjadřuje domicil pro účely určení soudní příslušnosti, stejně jako ve Francii, přesnou adresu osoby.¹⁷⁵

---

¹⁷¹ Občanský zákoník zde dne 24. července 1889 ve znění pozdějších změn. In: *Bělohlávek, A. J. Mezinárodní právo soukromé evropských zemí. Překlady předpisů mezinárodního práva soukromého s poznámkami a související informace. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 327.*

¹⁷² *Bělohlávek, A. J. Mezinárodní právo soukromé evropských zemí. Překlady předpisů mezinárodního práva soukromého s poznámkami a související informace. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 340.*

¹⁷³ National Report Cyprus, s. 12.

Zdroj: http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_bx11_cyprus.pdf.

¹⁷⁴ National Report Latvia, s. 15. Zdroj: http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_bx11_latvia.pdf.

¹⁷⁵ Schlosser Report, s. 25.

5.6.12 Republika Malta

Situace je zajímavá na Maltě. Podle její národní zprávy zná maltský právní řád pojem domicil, jenž slouží jako vodítko k určení obecné příslušnosti soudů. Problém způsobuje skutečnost, že jednou, inspirován britským právem, je tento institut vnímán jako trvalé bydliště osoby, která zamýšlí bydlet trvale v rámci předmětné jurisdikce. Na druhé straně pro jiné soudy, inspirované právem italským, znamená tento institut pouhé bydliště, jako reziduum z dob minulých, kdy oficiálním jazykem používaným u soudů byla italština a tzv. organizační zákon byl původně vydán v italském jazyce. Tento zákon používal pojem „*domicilio*“, v anglickém překladu znamenající „*residence*“ neboli bydliště. V okamžiku, kdy byl tento pojem stavěn na roveň pojmu domicil ve smyslu britského práva, vznikly pochopitelně zmatky.¹⁷⁶

5.6.13 Nizozemské království

Nizozemský občanský zákoník vymezuje domicil fyzické osoby jako místo, kde taková osoba obvykle žije v souladu se společenskými normami a neznámá aktuální bydliště. Podle nizozemského práva musí žalovaný tvrdící přesun svého domicilu z Nizozemí do jiné země prokázat, že opravdu přenesl místo domicilu, resp. centrum společenského a ekonomického života na jiné místo. Pro takový důkaz je primárně požadováno, aby byl přesun učiněn v souladu se zákonem předepsanou procedurou, ve smyslu informování příslušné municipality. Rozhodným okamžikem je okamžik doručení příslušného dokumentu.¹⁷⁷

5.6.14 Polská republika

V polském právu je domicil vytvářen specifickou lokalitou, ve které osoba zamýšlí pobývat, resp. zůstat. V žádném z případů pak soud nerozhodl, že by osoba měla ve stejný okamžik více než jeden domicil.¹⁷⁸

---

¹⁷⁶ National Report Malta, s. 14. Zdroj: http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_bxl1_mlata.pdf

¹⁷⁷ National Report the Netherlands, s. 12.

Zdroj: http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_bxl1_netherlands.pdf.

¹⁷⁸ National Report Poland, s. 31.

5.6.15 Republika Rakousko

Rakouskými předpisy je osoba považována za domicilovanou tam, kde se usadila s prokazatelným nebo z okolností zřejmým úmyslem pojmout takové místo za místo svého trvalého bydliště. Registrace je indicií, sama o sobě ale nezavazuje ke konstatování existence domicilu. Jedna osoba může mít ve stejný okamžik více domicilů a je pouze na žalobci, aby si vybral, kde podá žalobu. Jakmile je tedy dána příslušnost rakouských soudů, nemusí už tyto dále zjišťovat, má-li žalovaný domicil rovněž v jiném členském státě.¹⁷⁹

5.6.16 Slovinsko

Pojem domicil je ve Slovinsku použit ve dvou zákonných předpisech. Prvním z nich je zákon o civilním soudním řízení, který ale nepodává definici tohoto pojmu. Komentář k tomuto zákonu¹⁸⁰ stanoví, s odkazem na údajně obecně uznávaný názor, že domicil je místo, kde osoba bydlí, jestliže má úmysl tam bydlet permanentně. Druhým předpisem slovinského práva operujícím s pojmem domicil je zákon o registraci bydliště, který naopak definicí pojmu domicil disponuje. Podle tohoto zákona se tedy domicilem myslí takové místo usazení osoby, kde tato osoba bydlí s úmyslem zůstat tam trvale, a to z toho důvodu, že na tomto místě se nachází středisko jejích životních zájmů.¹⁸¹

5.6.17 Spojené království Velké Británie a Severního Irsku

Jak již bylo výše řečeno, britské zákonodárství bylo „přinuceno“ přijmout nový koncept domicilu, odchylující se od jeho tradičního pojetí a přibližující se více pojetí domicilu v zemích kontinentálního právního systému. Stalo se tak při dvou

---

Zdroj: http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_bx11_poland.pdf.

¹⁷⁹ National Report Austria, s. 22n.

Zdroj: http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_bx11_austria.pdf.

¹⁸⁰ *Wedam Lukić* In: *Ude/Beletto/Galič/Rijavec/Wedam/Lukić/Zobec*. Pravdni postopek. Zakon s komentarjem. Ljubljana: 2005, s. 244. In: National Report Slovenia, s. 20.

Zdroj: http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_bx11_slovenia.pdf.

¹⁸¹ Tamtéž.

příležitostech. Poprvé byl tento koncept vpraven do britského práva při implementaci Bruselské úmluvy¹⁸² a v podstatě stejně byl pojem domicilu uchopen později v roce 2001 pro účely nařízení Brusel I.¹⁸³ V souladu s těmito předpisy je osoba domicilována ve Spojeném království nebo jeho zvláštní části, pokud tam má bydliště a pokud charakter okolností takového bydliště napovídá tomu, že tato osoba je s takovým místem podstatně spojena. Existuje rovněž vyvratitelná domněnka, že osoba bydlící ve Spojeném království po dobu posledních tří měsíců a déle, je s takovým místem podstatně spojena. Tomu, aby měla osoba v určité části Spojeného království svůj domicil, nebrání ani skutečnost, že osoba tam žijící má své podstatné pouto se Spojeným královstvím jako celkem, nikoli však s některou z jeho zvláštních částí.¹⁸⁴

5.6.18 Spolková republika Německo

Ve Spolkové republice Německo vyjadřuje domicil určité spojení osoby s místním společenstvím uvnitř národního území. Na stabilitu takového spojení je v německém právu kladen větší důraz, než je tomu v jiných právních systémech.¹⁸⁵ Podle německého občanského zákoníku, je domicil místem, kde osoba bydlí s úmyslem zůstat tam trvale. Úmysl dotčené osoby je pak určující. Domicilů je možné mít ve stejný okamžik více.¹⁸⁶

Z výše uvedeného lze vyvodit závěr, že členské státy Evropské unie je možné rozdělit do dvou skupin. První skupinu tvoří státy, které za domicil považují místo, kde se osoba fakticky zdržuje. Tato skupina je tvořena většinou členských států Evropské unie a v počtu z nich je domicil pojímán dokonce jako obvyklý pobyt osoby. Druhá skupina je tvořena státy, které vnímají domicil jako místo trvalého pobytu a rozhodující

---

¹⁸² Civil Jurisdiction and Judgments Act 1982, § 11. In: *Stone, P.* EU Private International Law. Harmonization of Laws. 2nd edition. Gheltenham: Edward Elgar Publishing, 2010, s. 70.

¹⁸³ Civil Jurisdiction and Judgments Order 2001, Schedule 1, § 9. In: *Stone, P.* EU Private International Law. Harmonization of Laws. 2nd edition. Gheltenham: Edward Elgar Publishing, 2010, s. 70.

¹⁸⁴ *Stone, P.* EU Private International Law. Harmonization of Laws. 2nd edition. Gheltenham: Edward Elgar Publishing, 2010, s. 70.

¹⁸⁵ Schlosser Report, s. 95.

¹⁸⁶ National Report Germany, s. 48.

Zdroj: http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_bxl1_germany.pdf.

je pro ně zápis v příslušné evidenci obyvatel. Většina států pak neumožňuje, aby měla osoba ve stejný okamžik více než jeden domicil.

6. VÝHLEDY DO BUDOUCNA

Článek 73 Nařízení Brusel I uložil Evropské komisi povinnost předložit Evropskému parlamentu, Radě a Hospodářskému a sociálnímu výboru nejpozději do pěti let od vstupu tohoto Nařízení v platnost zprávu o jeho uplatňování. Toto ustanovení předvídá dále, pro případ potřeby, předložení návrhu na změnu Nařízení Brusel I.

I když se zpožděním, vydala tedy Evropská komise dne 21. dubna 2009 dva vzájemně provázané dokumenty. Prvním z nich byla Zpráva o používání Nařízení Brusel I.¹⁸⁷ Jejím cílem bylo vyhodnotit pro Radu, Evropský Parlament a Evropský hospodářský a sociální výbor právě uplatňování Nařízení Brusel I. To z takového hodnocení vyšlo jako velmi úspěšný dokument, usnadňující vedení přeshraničních sporů prostřednictvím účinného systému spolupráce. Zároveň však Komise uvedla, že ani značná spokojenost s fungováním Nařízení nevyklučuje možnost jeho zdokonalení. V souvislosti s touto myšlenkou vytyčila Komise několik bodů, jejichž prostřednictvím by mohlo být zlepšení operativnosti Nařízení Brusel I realizováno, alespoň tedy v jejich očích. Způsoby takového možného provedení jsou navrženy v Zelené knize o posouzení Nařízení Brusel I,¹⁸⁸ která je právě tím druhým dokumentem. Společným výsledkem obou dokumentů mělo být zahájení veřejné rozpravy všech zainteresovaných subjektů o provádění Nařízení Brusel I a návrzích na zlepšení jeho působení.

Jak podle Komise prokázaly provedené studie, s ohledem na čl. 59 odst. 1 Nařízení Brusel I, nemají členské státy žádné problémy s určením domicilu žalovaného. Za problematické naopak členské státy označily určování domicilu osoby v jiném členském státě v souladu vnitrostátními pravidly takového jiného státu podle čl. 59 odst. 2 Nařízení Brusel I. Zelená kniha dodává, že vzhledem k důležitosti domicilu, jako hraničního určovatele, by se měla zvážit možnost jeho autonomního vymezení na evropské úrovni. Za problém byla označena i nejednotnost

---

¹⁸⁷ COM(2009) 174 final.

¹⁸⁸ COM(2009) 175 final.

termínu sídlo („seat“) právnické osoby ve smyslu ustanovení upravujícího výlučnou příslušnost v oblasti práva obchodních společností, která vede k pozitivním i negativním konfliktům co se soudní příslušnosti týče. I na tomto místě navrhla tedy Zelená kniha zvážení přijetí jednotné definice. Nicméně, jak ukazuje návrh Evropského Parlamentu a Rady na nové nařízení o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních, vydaný dne 14. prosince 2010,¹⁸⁹ k žádnému přijetí takových autonomních definic zřejmě v blízké době nedojde. Ustanovení týkající se těchto dvou pojmů zůstávají v tomto návrhu nezměněna a i nadále odkazují na právo státu toho soudu, u kterého bylo zahájeno soudní řízení.

7. ZÁVĚR

Zamyšlení se nad příčinou odkazu na národní právní řády členských států ve vztahu k domicilu fyzických osob mě přivádí zpět k Bruselské úmluvě a *Jenardově zprávě*. Tam je na místě o úvahách o přijetí jednotné definice pojmu domicil řečeno, že i když bylo původně o takové definici uvažováno, nebylo k takovému kroku přistoupeno s tím odůvodněním, že taková definice stojí mimo rozsah Bruselské úmluvy a patří k právu uniformnímu. Definování domicilu v mezinárodních úmluvách bylo dokonce označeno za nebezpečné z důvodu své způsobilosti vést k přemnožení takových definic a ve výsledku i k nevyrovnanosti. Jako nebezpečí pak byla viděna možnost vytěsnění takové definice v důsledku vývoje národních práv.¹⁹⁰

Zdá se, že za života Bruselské úmluvy bylo ve vztahu k domicilu fyzických osob jedinou, za zmínku stojící, komplikací odlišné pojmání tohoto konceptu ve Spojeném království a Irsku v okamžiku jejich přistoupení k Bruselské úmluvě. To však bylo vyřešeno na úrovni vnitrostátních právních úprav těchto států.

Odpověď na otázku, proč nebyla přijata jednotná definice tohoto pojmu ani při transformaci Bruselské úmluvy do Nařízení Brusel I lze, podle mého názoru, hledat ve snaze odchýlit se v Nařízení Brusel I od znění velmi dobře fungující Bruselské úmluvy, pokud možno, co nejméně. A možná, že vedle potíží spojených s vymezením domicilu právnických osob působil domicil osob fyzických jako bezproblémový, což

---

¹⁸⁹ COM(2010) 748 final.

¹⁹⁰ Jenard Report, s. 15.

umožnilo volbu toho nejjednoduššího řešení, tedy následování praxe zavedené Bruselskou úmluvou. Na tomto místě si dovoluji tvrdit, že kdyby Nařízení Brusel I vznikalo samostatně, ne jako pokračovatel na evropské úrovni velmi úspěšné mezinárodní smlouvy, nebyl by patrně učiněn odkaz na národní právní řády ani u domicilu fyzických osob. Za pravděpodobný bych považovala scénář, kdy by nedošlo ani k jeho přímému vymezení v samotném textu Nařízení Brusel I, ale zbylo by na Soudním dvoru Evropské unie, aby takovému pojmu již tradičně přiřadil určitý obsah.

Vymezení domicilu fyzické osoby je tedy úkolem soudu, u kterého bylo v konkrétní věci zahájeno soudní řízení a právem aplikovatelným za tímto účelem je *lex fori*. Domnívám se ale, že základní směr, kterým by se měl každý soud při takovém vymezení vydat, je určen.

Již v *Jenardově zprávě* bylo v souvislosti s domicilem zmiňováno obecné místo, ke kterému je daný subjekt vázán nejužším vztahem a dále stabilnější a pevnější usazení se ze strany žalovaného, než jaké nabízí koncept obvyklého pobytu.¹⁹¹ Schlosserova zpráva přidává, že i přes určité rozdíly bylo pojetí domicilu ve všech členských státech tehdejšího Evropského společenství založeno na stejném základu, kterým je spojení osoby s menší místní jednotkou na území státu.¹⁹² Tato zpráva dále uváděla, že pro účely aplikace ustanovení Bruselské úmluvy je irelevantní, zda koncept domicilu odkazuje v jednotlivých zemích přímo na specifickou adresu, nebo pouze na určitou místní jednotku.¹⁹³

Za zmínku rovněž stojí, že již při tvorbě Bruselské úmluvy bylo namísto domicilu zvažováno použití obvyklého pobytu jako hraničního určovatele. Takový krok byl zamítnut, přičemž důvody, které k tomu vedly lze shrnout následovně. Zaprvé, termín „obvyklé“ nabízí protichůdné výklady, neboť práva některých členských států stanoví, že záznam v populačním registru je přesvědčivým důkazem obvyklého pobytu. Navíc by taková praxe představovala odchýlení se od praxe následované tehdejšími členskými státy, kdy většina z nich používá domicil jako základ pro určení mezinárodní soudní příslušnosti. Za další, přijetí obvyklého pobytu jako samostatného kritéria bylo

---

¹⁹¹ Jenard Report, s. 16.

¹⁹² Schlosser Report, s. 25.

¹⁹³ Schlosser Report, s. 25.

vnímáno jako schopné způsobit problémy pokud jde o určování soudní příslušnosti ve vztahu k osobám, jejichž domicil je nebo může být závislý na domicilu jiných osob nebo na umístění nějaké státní autority (konkrétně pak např. pokud jde o nezletilé nebo vdané ženy). Konečně byl domicil vnímán jako lépe schopný zajistit bezpečný právní základ pro soud, u něhož byl podán návrh na zahájení řízení. Bylo uzavřeno, že koncept domicilu, i když u něho samotného se nabízejí jisté nevýhody, představuje myšlenku pevnějšího a stabilního místa usazení ze strany žalovaného, než nabízí pojetí obvyklého bydliště.¹⁹⁴

Obvyklý pobyt je pak jako hraniční určovatel použit v počtu jiných právních nástrojů z oblasti evropského práva, a to nejen mezinárodního soukromého. V případě tohoto pojmu ale není činně odkaz na národní právní systémy členských států, co se jeho definice týče, a je tedy třeba autonomní interpretace pro účely evropského mezinárodního práva soukromého. Ve výsledku je tak v dnešní době možné nalézt vymezení pojmu obvyklý pobyt v některých rozhodnutích Soudního dvora Evropské unie. Pravdou zůstává, že zatímco Soudní dvůr vymezoval pojem obvyklý pobyt, neopomněl nikdy zmínit, že tak činí pro účely toho kterého právního instrumentu. Nicméně, i když se jeho jednotlivá rozhodnutí dotýkají různých oblastí evropského práva, mnohdy vyžadujících specifitější vymezení, je možné z nich vytušit základní charakteristické znaky obvyklého pobytu. Ten je Soudním dvorem Evropské unie vnímán jako místo, na kterém se nachází obvyklé středisko zájmů osoby s úmyslem propůjčit mu prvek trvalosti. Při posuzování je důležité zvážit celkovou situaci konkrétní osoby a všechny relevantní okolnosti, ať už se jedná o práci, rodinu či jiné důvody, které osobu k danému místu poutají.¹⁹⁵

V jednom ze svých rozhodnutí Soudní dvůr vyjádřil, ač velmi stroze, svou představu trvalého bydliště. Je nutné uvést, že věc byla spojena s evropským zatýkacím rozkazem, alespoň na okraj ale uvádím, že podle Soudního dvora je trvalým bydlištěm místo, kde si osoba založila své skutečné bydliště.¹⁹⁶

---

¹⁹⁴ Jenard Report, s. 16.

¹⁹⁵ Srov. zejména rozsudek SDEU č. C-372/02 ve věci *Roberto Adanez-Vega v. Bundesanstalt für Arbeit*, ze dne 11. listopadu 2004, zejména bod 37; rozsudek SDEU č. C-452/93 P ve věci *Magdalena Fernández v. Commission*, ze dne 15. září 1994, zejména bod 22.

¹⁹⁶ Srov. rozsudek SDEU č. C-66/08 ve věci *Szymon Kozłowski*, ze dne 17. července 2008, zejména bod 54.

Právě tedy *Jenardovu* a *Schlosserovu zprávu* a dále rozhodovací praxi Soudního dvora Evropské unie, pokud jde o obvyklé bydliště, považuji za ukazatele směru, kterým je třeba se vydat při vymezení domicilu fyzické osoby pro účely Nařízení Brusel I. Takový domicil má tedy, podle mého názoru, od počátku konstituovat něco více, než obvyklé bydliště osoby, v tom smyslu, že osoba má být k danému místu připoutána silněji než k místu obvyklého pobytu. Ve stejném okamžiku by ale měl opravdu být dán jistý stupeň faktičnosti a na domicil by nemělo být usuzováno pouze ze zápisu v populačním registru, jestliže jiné okolnosti případu nenasvědčují, že by se dotčená osoba na daném místě ve skutečnosti zdržovala.

Ve výsledku tedy domicil fyzické osoby pro účely Nařízení Brusel I vnímám jako jakýsi mezistupeň mezi pojmy domicil ve smyslu anglosaského práva a obvyklého bydliště ve smyslu systému práva kontinentálního. Domnívám se, že jde o trvalé bydliště osoby, ne ovšem ve smyslu pouhého zápisu v určité evidenci obyvatel, nýbrž v tom smyslu, že je to místo, které si osoba na dobu neurčitou dobrovolně zvolila jako trvalé a hlavní centrum svých životních zájmů, a které osobě zprostředkovává určitý právní vztah s daným státem. Takový právní vztah osoby se státem považuji za důležitou složku domicilu v právě uváděném smyslu, neboť se domnívám, že lze jen těžko usuzovat na úmysl osoby žít v určitém státě trvale po neurčitou dobu, aniž by na takovém místě osoba žila v souladu s právem, kterým se daný stát řídí. Ačkoli tedy samostatný zápis v příslušném registru obyvatel není podle mého názoru dostatečným ukazatelem na existenci domicilu, je jednou z podstatných složek celého takového komplexu. Tento charakter neimplikuje, že by osoba nemohla místo svého domicilu na určitý časový úsek opustit, nebo z předem neplánovaných či neočekávaných důvodů změnit, ani že by nemohla mít obvyklé bydliště na jiném místě, ať už ve státě svého domicilu nebo ve státě jiném. Jako nejpřiléhavější ale vnímám variantu dovolující, aby ve stejný okamžik měla osoba pouze jeden takový domicil. Obvyklé bydliště se, podle mého názoru, odlišuje od domicilu v tom směru, že postrádá prvek časové neomezenosti. Tím nemám na mysli, že by osoba musela mít předem vymezené časové období, po které se hodlá na místě obvyklého pobytu zdržovat, spíše, že i když nemá osoba vyjasněné, na jak dlouho hodlá na takovém místě bydlet, jistě nezamýšlí usadit se

tam napořád. V tomto případě není vyloučena možnost většího počtu míst obvyklého pobytu ve stejném okamžiku.

Takový závěr mě vede k otázce, zda odkaz na národní právní řády jednotlivých členských států, v jehož důsledku je domicil většinou evropských států postaven na roveň obvyklého bydliště, opravdu plní účel při tvorbě těchto dokumentů zamýšlený. Osobně bych na takovou otázku odpověděla záporně. Přesto si ale myslím, že i taková praxe může najít v dnešní době ospravedlnění.

Myšlenku vyjádřenou v *Jenardově zprávě*, že definici domicilu případně přijaté při tvorbě Bruselské úmluvy by hrozilo vytěsnění v důsledku vývoje národních právních systémů,¹⁹⁷ považuji za velmi moudrou. Problémy s určováním domicilu fyzických osob nevznikají u osob, které setrvávají na stejném místě a nepřesídlují, naopak jsou to právě migranti, kdo působí komplikace. Avšak Bruselská úmluva byla přijímána před více než čtyřiceti lety a migrace obyvatelstva nabyla za tuto dobu zcela jiných rozměrů. Dnešní svět je mnohem dynamičtější a otevřenější. Myslím, že v případě fyzických osob je vytvoření domicilu extrémně subjektivní záležitostí a nutnost posouzení případ od případu se zde násobí. Pojetí domicilu, tak jak byl vnímán před čtyřiceti lety, by se dnes mohlo zdát poněkud rigidní a právě možnost posoudit domicil v kontextu aktuální doby a aktuálního práva je to, co přináší jisté uvolnění vynucené vývojem způsobu života lidí.

V mezinárodním právu soukromému zřejmě platí, že čím větší míra uniformity, tím lépe, neboť hrozí menší riziko konfliktů jednotlivých právních řádů. A ani jednotné definici domicilu fyzických osob nelze upřít možný přínos pro sblížení evropských právních řádů. Největší výhodou by zřejmě bylo posílení tolik toužené právní jistoty, kdy by jednotná definice umožnila stranám právního vztahu jednodušeji identifikovat příslušný soud. Na druhé straně ale právní jistota může být narušena přemírou změn v právních předpisech, pokud takové změny nejsou zapotřebí. Co se týče určování obecné soudní příslušnosti, praxe založená Bruselskou úmluvou a následovaná Nařízením Brusel I platí v nejmladších členských státech Evropské unie již po dobu necelých pěti let, u těch nejstarších se pak taková doba rovná necelým čtyřiceti rokům.

---

¹⁹⁷ Jenard Report, s. 15.

Podle mého názoru, je i perioda pěti let dostatečně dlouhá na utvoření určitých standardů, i na vypořádání se s jevem naprosto novým. Vzhledem ke skutečnosti, že soudům členských států nečiní určování domicilu fyzických osob větší problémy, ani já bych již dnes nevolila přijetí jednotné definice domicilu fyzických osob.

Seznam použitých zkratk

Bruselská úmluva	Bruselská úmluva o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech ve znění úmluv o přistoupení nových členských států k této úmluvě ze dne 27. září 1968, platná od 1. února 1973 (rovněž nazývána jako „Úmluva“)
EHS	Evropské hospodářské společenství
ES	Evropské společenství
Komise	Evropská komise (před 1. prosincem 2009 nazývaná Komise Evropských společenství)
Luganská úmluva	Luganská úmluva o příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech ze dne 16. září 1988
Luganská úmluva 2007	Luganská úmluva o příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech podepsaná Evropským společenstvím dne 15. října 2007
Nařízení Brusel I	Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, v platném znění
Nejvyšší soud	Nejvyšší soud České republiky
o.s.ř	zákon č. 99/1963 Sb., v platném znění (rovněž označovaný jako „občanský soudní řád“)
Rada	Rada Evropské unie
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie (před 1. prosincem 2009 nazývaný Evropský soudní dvůr)
SEU	Smlouva o Evropské unii
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
SES	Smlouva o založení Evropského společenství
ZMPSaP	Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, v platném znění

Použitá literatura a prameny

Monografie

Aleš, M. Německo-český právní slovník. Praha: Linde, 2003, s. 515

Bariatti, S. Cases and Materials on EU Private International Law. Volume 4. Oxford: Hart Publisher, 2011

Bělohávek, A. Mezinárodní právo soukromé evropských zemí. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010

Bogdan, M. Concise Introduction to EU Private International Law. Groningen: Europa Law Publishing, 2006

Bogdan, M., Manusbauch, U. EU Private International Law: An EC Court Casebook. Groningen: Europa Law Publishing, 2006

Briggs, A. Agreements on Jurisdiction and Choice of Law. Oxford: Oxford University Press, 2008

Briggs, A., Rees, P. Civil jurisdiction and Judgments. 4th edition. London: LLP, 2005

Brynda, J. Španělsko-český právní a ekonomický slovník. Praha: Linde, 2007, s. 253

Campuzano Díaz, B., Czepelek, M., Rodríguez Benot, A. and Rodríguez Vázquez, Á. (eds.) Latest Developments in EU Private International Law
Zdroj: http://centro.us.es/cde/justicia_civil_2011/mod_004.html

Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009

Flessner, A., Verhagen, H. Assignment in European Private International Law, Sellier, European Law publishers, 2006

Garner, B. A. Black's Law Dictionary. 9th edition. St. Paul: West Group, 2009

Chromá, M. Anglicko český právní slovník. Praha: Leda, 1997, s. 109

Kapitán, Z. Evropský justiční prostor ve věcech civilních. Právní fórum, 2005, č. 7, s.241

Kučera, Z. Mezinárodní právo soukromé. 7. opravené a doplněné vydání. Brno: Doplněk, 2009

Kučera, Z. Mezinárodní právo soukromé. 6. opravené a doplněné vydání. Brno: Doplněk, 2004

Kučera, Z. Změny v používání norem mezinárodního práva soukromého. In: Pocta Jiřímu Švestkovi, Praha: ASPI, 2005, s. 153n.

Ludvík, D., Ištváněk, F., Javůrková, N., Kasíková, M., Lavický, P. a kolektiv. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 397n.

Magnus, U., Mankowski, P. Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law. 1st edition. München: Selier, 2007

North, P., Fawcett, J.J. Private International Law. 13th edition. USA: Oxford University Press, 2005, p. 187f.

Oherová, J., Svoboda, M., Kalina, M., Bočánková, M. Anglicko-český právní slovník. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2010, s. 185

Pauknerová, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008

Pontier, J., Burg, E. EU Principles on Jurisdiction and Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Cases according to the case law of the European Court of Justice, Hague: T. M. C. Asser Press, 2004

Rozehnalová, N., Týč, N. Evropský justiční prostor (v civilních otázkách). 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2003

Stone, P. EU Private International Law: Harmonization of Laws. Gheltenham: Elgar European Law Publishing, 2006

Stone, P. EU Private International Law: Harmonization of Laws. Gheltenham: Edward Elgar Publishing, 2010

Svoboda, P. Úvod do evropského práva. Praha: C. H. Beck, 2007

Syllová, J., Pítrová, L., Paldusová, H. a kol. Lisabonská smlouva. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 374

Škárová, M. a kolektiv Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou. 4. aktualizované vydání podle stavu k 1. září 2009. Praha: Linde, 2009, s. 183

Tichý, L., Arnold, R., Svoboda, P., Zemánek, J., Král, R. Evropské právo. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006

Wedam Lukić in *Ude/Beletto/Galič/Rijavec/Wedam/Lukić/Zobec*. Pravdni postopek. Zakon s komentarjem. Ljubljana: 2005, s. 244. In: National Report Slovenia, s. 20
Zdroj: http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_bx11_slovenia.pdf

Weintraub, R. J. Commentary on the Conflict of Laws § 2.2, at 14. 14th edition, 2001 in
Garner, B. A. Black's Law Dictionary. 9th edition. St. Paul: West Group, 2009

Winterová, A. a kol. Civilní právo procesní. 6. aktualizované a doplněné vydání.
Praha: Linde, 2011, s. 115

Články

Bělohávek, A. Pojem sídla z právního a daňového hlediska (především ve vztahu s tzv. mezinárodním prvkem). *Obchodní právo*. Praha: Prospektum, 2000, č. 7, s. 8

Brodec, J. Alternativní soudní příslušnost dle nařízení Brusel I. *Jurisprudence*, 2007, č. 3, s. 53

Dickinson, A. The Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters (Recast) („Brussels I bis“ Regulation). *Legal Studies Research Paper*, No. 11/58, Sydney Law School, s. 3

Zdroj: <http://ssrn.com/abstract=1930712>

Drummonds, H. H. Cross-Border Employment Contracts, Choice of Law, Choice of Forum, and the Enforcement of Cross-Border Judgments in the European Union. *Lewis & Clark Law School: Legal Research Paper Series; Paper No. 2010 - 20*

Zdroj: <http://ssrn.com/abstract=1636005>

Haťapka, M. K pojmu „obvyklý pobyt“ v mezinárodním práve súkromnom a procesnom. *Justičná revue*, 2001, č. 1-2, s. II-1

Myšáková, P. Problematika předmětu sporu v civilním soudním řízení a judikatura ESD k těmto otázkám. *Jurisprudence*, 2007, č. 2, s. 35

Pauknerová, M. Evropské mezinárodní civilní procesní právo (Brusel I, Brusel IIa) a mezinárodní civilní procesní právo ČR – vybrané otázky. *Právní fórum*, 2006, č. 4, Příloha, s. 45

Pauknerová, M. Evropské mezinárodní právo soukromé a procesní – aktuální otázky. *Právní rozhledy*, 2003, č. 8, v příloze E evropské právo

Pauknerová, M. Mezinárodní civilní procesní právo po vstupu ČR do EU. *Právní rozhledy*, 2004, č. 9, s. 333

Pauknerová, M. Perspektivy mezinárodního práva soukromého a procesního v Evropské unii. *Právník*, 2005, č. 12, s. 1422

Pavlová, B., Doležel, V. Evropský justiční prostor ve věcech civilních. *Právní fórum*, 2006, č.1, s. 1

Pelikánová, I. Význam komunitárního práva pro právní praxi stále roste. *Právní zpravodaj*, 2007, č. 5, s. 1

Rozehnalová, N. Nařízení č. 44/2001 (ES), o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Charakteristika, vztah k jiným normám, rozsah, působnost. *Právní fórum*, 2005, č. 3, s. 81

Rozehnalová, N. Nařízení č. 44/2001 (ES), o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Pravomoc výlučná, pravomoc dohodnutá a podřízení se zahájenému řízení. Právní fórum, 2005, č. 6, s. 201

Rozehnalová, N., Hradilová, V., Knappová, J., Kališ, R., Orgoník, M., Judikatura Evropského soudního dvora v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních. Část XI. Nařízení Brusel I ve světle judikatury Evropského soudního dvora. Právní fórum, 2007, č. 10, s. 348

Rozehnalová, N., Knappová, J., Myšáková, P. Judikatura Evropského soudního dvora v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních. Část I. Nařízení Brusel I ve světle judikatury evropského soudního dvora. Právní fórum, 2007, č. 2, s. 61

Rozehnalová, N., Myšáková, P., Kališ, R. Judikatura Evropského soudního dvora v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních. Část II, Nařízení Brusel I ve světle judikatury Evropského soudního dvora. Právní fórum, 2007, č. 3, s. 73

Rozehnalová, N., Myšáková, P., Knapová, J. Judikatura Evropského soudního dvora v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních. Část III. Nařízení Brusel I ve světle judikatury Evropského soudního dvora. Právní fórum, 2007, č. 4, s. 113

Rozehnalová, N., Valdhans, J. Nařízení č. 44/2001 (ES), o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Pravomoc základní, pravomoc alternativní. Právní fórum, 2005, č. 4, s. 121

Shawhan, M. The Significance of Domicile in Lyman Trumbull's conception of Citizenship. The Yale Journal, 2010, 119:1351, p. 1351f

Zdroj: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1497630

Simon, P., Šuk, P. Záludnosti gramatického výkladu Nařízení Brusel I v jeho českém překladu (aneb když slova mnoho neznamenaají). Právní fórum, 2007, č. 11, s. 391

Simon, P., Šuk, P. Upravuje Nařízení Brusel I soudní pravomoc nebo příslušnost? Procesní důsledky odpovědi na tuto otázku. Právní fórum, 2008, č. 2, s. 54n

Šmehlíková, R. Evropské právo civilního procesu. Bulletin advokacie, 2004, č. 3, s. 44

Valdhans, J., Pavlová, B. Speciální pravomoci podle nařízení Rady ES č. 44/2001/ES. Právní fórum, 2005, č. 5, s. 161

Valdhans, J., Říhová, K. Judikatura evropského soudního dvora v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních. Část V. Nařízení Brusel I ve světle judikatury Evropského soudního dvora. Právní fórum, 2007, č. 6, s. 193

Valdhans, J., Svobodová, K. Judikatura evropského soudního dvora v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních. Část IV. Nařízení Brusel I ve světle judikatury Evropského soudního dvora. Právní fórum, 2007, č. 5, s. 153

Valdhans, J., Říhová, K. Judikatura evropského soudního dvora v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních. Část VI. Nařízení Brusel I ve světle judikatury Evropského soudního dvora. Právní fórum, 2007, č. 7, s. 233

Valdhans, J., Svobodová, K. Judikatura evropského soudního dvora v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních. Část VII. Nařízení Brusel I ve světle judikatury Evropského soudního dvora. Právní fórum, 2007, č. 8, s. 269

Valdhans, J., Říhová, K. Judikatura evropského soudního dvora v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních. Část VIII. Nařízení Brusel I ve světle judikatury Evropského soudního dvora. Právní fórum, 2007, č. 9, s. 305

Judikatura

Nejvyšší soud České republiky

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, sp.zn. 30 Cdo 444/2004, ze dne 2. června 2005

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, sp.zn. 32 Cdo 1401/20011, ze dne 26. července 2011

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, sp.zn. 33 Cdo 2485/2008, ze dne 26. května 2011

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, sp.zn. 30 Nd 209/2005, ze dne 23. listopadu 2005

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, sp.zn. 32 Nd 404/2007, ze dne 30. ledna 2008

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, sp.zn. 4 Nd 218/2008, ze dne 16. července 2008

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, sp.zn. 4 Nd 158/2010, ze dne 14 července 2010

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, sp.zn. 4 Nd 389/2010, ze dne 9. prosince 2010

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, sp.zn. 4 Nd 242/2011, ze dne 24. srpna 2011

Zdroj: <http://www.nsoud.cz/>

Soudní dvůr Evropské unie

Rozsudek SDEU č. C-6/64 ve věci *Flaminio Costa v. E.N.E.L.*, ze dne 15. července 1964

Rozsudek SDEU č. 21/76 ve věci *Handelskwekerij G. J. Bier B.V. v. Mines de Potasse d'Alsace S.A.*, ze dne 30. listopadu 1976

Rozsudek SDEU č. 29/76 ve věci *LTU Lufttransportunternehmen GmbH & Co. KG v. Eurocontrol*, ze dne 14. října 1976

Rozsudek SDEU č. 150/80 ve věci *Elefanten Schuh GmbH v. Pierre Jacqmain*, ze dne 24. června 1981

Rozsudek SDEU č. 133/81 ve věci *Roger Ivenel v. Helmut Schwab*, ze dne 26. května 1982

Rozsudek SDEU č. C-452/93 P ve věci *Magdalena Fernández v. Commission*, ze dne 15. září 1994

Rozsudek SDEU č. C-295/95, ve věci *Jackie Farrell v. James Long*, ze dne 20. března 1977

Rozsudek SDEU č. C-51/97 ve věci *Reunion Européenne SA and Others v. Spliethaff's Bevrachtungskantoor BV and the Master of the Vessel Albiasgracht VOO2*, ze dne 27. října 1998

Rozsudek SDEU č. C-412/98 ve věci *Group Josi Reinsurance Company SA v. UGIC (Universal General Insurance Company)*, ze dne 13. července 2000

Rozsudek SDEU č. C-518/99 ve věci *Richard Gaillard v. Alya Chekili*, ze dne 5. dubna 2001

Rozsudek SDEU č. C-334/00 ve věci *Fonderie Officine Meccaniche Tacconi SpA v. Heinrich Wagner Sinto Maschinenfabrik GmbH (HWS)*, ze dne 15. září 2002

Rozsudek SDEU č. C-18/02 ve věci *DFDS Torline v. SEKO Sjöfolk Facket för Service och Kommunikation*, ze dne 5. února 2004

Rozsudek SDEU č. C-168/02 ve věci *Rudolf Kronhofer v. Marianne Maier aj.*, ze dne 10. června 2004

Rozsudek SDEU č. C-265/02 ve věci *Frahuil SA v. Assitalia SpA*, ze dne 5. února 2004

Rozsudek SDEU č. C-281/02 ve věci *Andrew Owusu v. N. B. Jackson, Mammee Bay Resorts Ltd, Mammee Bay Club Ltd.*, ze dne 1. března 2005

Rozsudek SDEU č. C-372/02 ve věci *Roberto Adanez-Vega v. Bundesanstalt für Arbeit*, ze dne 11. listopadu 2004

Rozsudek SDEU č. C-103/05 ve věci *Reisch Montage AG v. Kiesel Baumaschinen Handels GmbH*, ze dne 13. června 2006

Rozsudek SDEU č. C-292/05 ve věci *Eirini Lechouritou a další v. Dimosio tis Omospondiakis Dimokratias tis Germanias*, ze dne 15. února 2007

Rozsudek SDEU č. C-386/05 ve věci *Color Drack GmbH v. Lexx International Vertriebs GmbH*, ze dne 3. května 2007

Rozsudek SDEU č. C-66/08 ve věci *Szymon Kozłowski*, ze dne 17. července 2008

Rozsudek SDEU č. C-189/08 ve věci *Zuid Chemie v. Philippo's Mineralenfabriek NV/SA*, ze dne 16. července 2009

Rozsudek SDEU č. C-111/09 ve věci *Česká podnikatelská pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group v. Michal Bilas*, ze dne 20. května 2010

Rozsudek SDEU ve spojené věci č. C-509/09 a C-161/10, *eDate Advertising GmbH v. X a Olivier Martinez a Robert Martinez proti MGN Limited*, ze dne 25. října 2011

Rozsudek SDEU č. C-327/10 ve věci *Hypoteční banka a.s. v. Udo Mike Lindner*, ze dne 17. listopadu 2011

Zdroj: <http://curia.europa.eu/>

Zprávy, stanoviska a návrhy

Jenard, P. Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters, signed at Brussels, 27 September 1968

Zdroj: http://aei.pitt.edu/1465/1/commercial_report_jenard_C59_79.pdf

Schlosser, P. Report on the Convention on the Association of the Kingdom of Denmark, Ireland and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland to the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters and to the Protocol on its interpretation by the Court of Justice

Zdroj: <http://www.uniset.ca/other/art/schlosser.pdf>

European Commission: Proposal for a Council Regulation (EC) on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters. Explanatory Memorandum of the European Commission. COM(1999) 348 final

Zdroj:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:1999:0348:FIN:EN:PDF>

European Commission: Report from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee on the Application of Council Regulation (EC) No 44/2001 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters, ze dne 21. dubna 2009. COM(2009) 174 final

Zdroj: http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/report_judgements_en.pdf

European Commission: Green Paper on the Review of Council Regulation (EC) No 44/2001 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters, ze dne 21. dubna 2009. COM(2009) 175 final

Zdroj:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0175:FIN:EN:PDF>

European Commission: Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (Recast), ze dne 14. prosince 2010. COM(2010) 748 final

Zdroj:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0748:FIN:EN:PDF>

Pocar, F. Convention on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters, signed in Lugano on 30 October 2007. Explanatory Report.

Zdroj:

<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:319:0001:0056:EN:PDF>

Soudní dvůr Evropské unie: Stanovisko č. 1/03, ze dne 7. února 2006

Zdroj: [http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62003V0001:EN:HTML)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62003V0001:EN:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62003V0001:EN:HTML)

National Report on the Application of Regulation Brussels I: Belgium, s. 5
Zdroj: http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_bx11_belgium.pdf

National Report on the Application of Regulation Brussels I: Estonia, s. 10
Zdroj: http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_bx11_estonia.pdf

National Report on the Application of Regulation Brussels I: Finland, s. 10
Zdroj: http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_bx11_finland.pdf

National Report on the Application of Regulation Brussels I: France, s. 15
Zdroj: http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_bx11_france.pdf

National Report on the Application of Regulation Brussels I: Germany, s. 48
Zdroj: http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_bx11_germany.pdf

National Report on the Application of Regulation Brussels I: Italy, s. 6
Zdroj: http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_bx11_italy.pdf

National Report on the Application of Regulation Brussels I: Cyprus, s. 12
Zdroj: http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_bx11_cyprus.pdf

National Report on the Application of Regulation Brussels I: Latvia, s. 15
Zdroj: http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_bx11_latvia.pdf

National Report on the Application of Regulation Brussels I: Malta, s. 14
Zdroj: http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_bx11_malta.pdf

National Report on the Application of Regulation Brussels I: the Netherlands, s. 12
Zdroj: http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_bx11_netherlands.pdf

National Report on the Application of Regulation Brussels I: Poland, s. 31
Zdroj: http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_bx11_poland.pdf

National Report on the Application of Regulation Brussels I: Austria, s. 22
Zdroj: http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_bx11_austria.pdf

Předpisy

Česká republika

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění

Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém, v platném znění

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v platném znění

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR, v platném znění

Zákon č. 629/2004 Sb., o zajištění právní pomoci v přeshraničních sporech v rámci Evropské unie, v platném znění

Zdroj: Codexis

Evropská unie

Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, v platném znění

Rozhodnutí Rady č. 2007/712/EC ze dne 15. října 2007 o podpisu Úmluvy o příslušnosti a uznání a vykonatelnosti soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech jménem Evropského společenství

Zdroj: Codexis

Rada Evropy

Resolution (72)1 on the Standardisation of the Legal Concepts of „Domicile“ and of „Residence“.

Zdroj:

<https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=587935&SecMode=1&DocId=642796&Usage=2>

Jiné

Belgické království: Zákon o mezinárodním právu soukromém, v platném znění, ze dne 16. června 2006. In: *Bělohávek, A. Mezinárodní právo soukromé evropských zemí. Překlady předpisů mezinárodního práva soukromého s poznámkami a související informace. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 51n*

Bulharská republika: Zákon o mezinárodním právu soukromém, v platném znění, ze dne 17. května 2005. In: *Bělohlávek, A.* Mezinárodní právo soukromé evropských zemí. Překlady předpisů mezinárodního práva soukromého s poznámkami a související informace. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 96

Království španělské: Občanský zákoník, ve znění pozdějších změn, ze dne 24. července 1889. In: *Bělohlávek, A. J.* Mezinárodní právo soukromé evropských zemí. Překlady předpisů mezinárodního práva soukromého s poznámkami a související informace. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 327

Spojené království: The Civil Jurisdiction and Judgments Act 1982, sec. 11. In: *Stone, P.* EU Private International Law. Harmonization of Laws. 2nd edition. Gheltenham: Edward Elgar Publishing, 2010, s. 70

Spojené království: The Civil Jurisdiction and Judgments Order 2001, Schedule 1, sec. 9. In: *Stone, P.* EU Private International Law. Harmonization of Laws. 2nd edition. Gheltenham: Edward Elgar Publishing, 2010, s. 70

Kvalifikační práce

Šuk, P. Přezkum příslušnosti národním soudem podle Nařízení Brusel I. Rigorózní práce. Brno: Právnická fakulta Masarykovy Univerzity, 2009/2010

Internetové zdroje:

<http://www.dutchcivillaw.com/>

<http://eur-lex.europa.eu/>

<http://europa.eu/>

http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/judicial_cooperation_in_civil_matters/

<http://www.henmansllp.co.uk/domicile>

Abstrakt

Nařízení Rady ES č. 44/2001 o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí, tzv. Nařízení Brusel I, je bezesporu základním kamenem Evropského mezinárodního práva soukromého. Klíčovým pojmem právě tohoto Nařízení je pojem domicil, neboli bydliště, který slouží jako hlavní hraniční určovatel pro účely soudní příslušnosti na základě Nařízení Brusel I.

Domicil je všeobecně velmi zajímavým, i když komplikovaným, právním institutem a ani v kontextu Nařízení Brusel I tomu není jinak.

Na úrovni Evropské unie byla tradice domicilu jako hraničního určovatele soudní příslušnosti založena Bruselskou úmluvou. Ovšem, co se týče jeho vymezení, Bruselská úmluva tento pojem jednotně nedefinovala a naopak učinila odkaz na národní právní řády tehdejších smluvních států.

Nařízení Brusel I se od této praxe částečně odchýlilo, neboť, až na výjimku, zavedlo jednotnou definici domicilu právnické osoby. V případě domicilu fyzické osoby ale zůstává odkaz na vnitrostátní pravidla členských států Evropské unie. To s sebou v praxi přináší zajímavé situace, neboť pojetí domicilu národními právními řády se pochopitelně stát od státu liší.

Inspirována těmito skutečnostmi, věnuje se tato diplomová práce zejména pojmu domicil v kontextu Nařízení Brusel I. Rozdělena je do osmi kapitol.

Kapitola první obsahuje úvod k celé práci. V kapitole druhé je k nalezení stručný úvod do evropského mezinárodního práva soukromého. Třetí a čtvrtá kapitola se dotýkají problematiky Nařízení Brusel I. V kapitole třetí je tak pojednáno o historii a působnosti Nařízení Brusel I a v kapitole čtvrté o jednotlivých typech soudní příslušnosti.

Pátá kapitola se věnuje domicilu. Rozebírá ho nejprve jako pojem a následně jako hraničního určovatele pro účely Nařízení Brusel I. Srovnává rovněž domicil viděný

z perspektivy systému common law, Evropské unie nebo České republiky a judikatury Nejvyššího soudu. Ve své poslední části obsahuje pátá kapitola stručný přehled pojetí domicilu fyzických osob ve vybraných zemích Evropské unie.

Kapitola sedmá pojednává o návrhu na přepracování Nařízení Brusel I, a to té části, která se dotýká domicilu jako hraničního určovatele. Osmá kapitola, která celou práci uzavírá, se pokouší o vymezení pojmu domicil ve smyslu Nařízení Brusel I.

European Private International Law – Domicile and Brussels I Regulation

Abstract

It is undisputable, that the Council Regulation (EC) No 44/2001 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters, the so-called Brussels I Regulation, constitutes the cornerstone of the European Private International Law. The term domicile, employed as the most important connecting factor for the determination of jurisdiction under the Brussels I Regulation, is the key word thereof.

Domicile as such is a very interesting, although complicated, legal concept. This holds true even in the case of domicile for the purposes of Brussels I Regulation.

At the European level, the tradition of domicile, being the connecting factor in most cases of the determination of jurisdiction, was established by the Brussels Convention. Nevertheless, it did not provide for a uniform definition. Instead, it referred to the national laws of the then contracting states.

By adopting, with an exception, a uniform definition of a legal person's domicile, the Brussels I Regulation has partially deviated from this practice. However, as regards the natural person's domicile, the reference to the national laws of the European Union Member States was upheld. As the understanding of this concept differs from country to country, such a reference may have interesting consequences in practice.

Inspired by these facts, this master thesis is particularly dedicated to the concept of domicile in connection with the Brussels I Regulation. It is divided into eight chapters, with the structure as follows.

Chapter one contains an introduction to this master thesis. In chapter two, a brief introduction to the European Private International Law is provided. Chapters three and

four deal with the Brussels I Regulation, in particular with its history and scope and with the rules on jurisdiction, respectively.

Chapter five engages in domicile. It considers the general meaning of domicile and, consequently, domicile as a connecting factor for the purposes of the Brussels I Regulation. Further, it looks at domicile from the perspective of common law, European Union or Czech Republic, together with the case law of the Czech Supreme Court, and compares these viewpoints. Finally, it shortly describes the way in which a number of selected European Union Member States have grasped this concept.

Chapter seven focuses on the proposal for the recast of the Brussels I Regulation with respect to its possible effects on the concept of the domicile concerned. Chapter eight, while concluding the whole master thesis, attempts to clarify the concept of domicile, mainly as for the Brussels I Regulation.

Klíčová slova / Key Words

Nařízení Brusel I – Domicil – Bydliště

Brussels I Regulation – Domicile – Residence